

Heisler András Erdélyben

Lehet azt is mondani, hirtelen ötlet vezérelte Heisler Andrást, a Mazsihisz elnökét, hogy a Partiumban és Erdélyben tegyen látogatást, megismerkedjen az ottani magyar zsidó közösségek életével. A legfontosabb célt sikerült elérni, új alapokra helyezni a kapcsolatokat. A Mazsihisz a határon túli magyar zsidó közösségekkel az élet minden területén igyekszik együttműködni.

reste volna fel őket. Elsődleges célunk a helyi zsidóság működésének és mindennapjainak megismerése volt.

– *Nekem olyan érzésem van, mint-ha a debreceniek által korábban már megkezdett és a mai napig meglévő kapcsolat mellett akár felesleges is lehet egy újabb együttműködési csatorna kiépítése. Mit szölközött hozzá a debreceniek?*

– A debreceniek együttműködése rendkívül fontos, példaértékű kezd-

kaptunk felajánlást szállásra, étkezésre, infrastruktúrára. A helyzet rendkívül nehéz, az utolsó órában vagyunk, de nem reménytelen.

– *Mire alapozza optimizmusát? Voltam én is Erdélyben, és a zsidó közösségek átlagéletkora minden bizonnyal hetven év feletti. Fiatallal nem is találkoztam.*

– Engedjen meg egy példát. Kolozsváron jártunk, ahol a hitközségi tagok korösszetétele az Ön által tapasztaltakkal megegyező. De azt is megtudtuk, hogy Kolozsvár ma igazi diákváros. Minimálisan hetvenezer diák tanul a városban – a magán-egyetemekkel együtt a szám a száz-ezret közelíti. Ha a diákok fél százaléka zsidó származású, akkor az legalább 500 zsidó fiatal jelent. Nekünk ebből kellene a fiatalokat elérnünk, és felkeltelnünk bennük az igényt tradícióink megismerése iránt. Szerintem nem reménytelen. De abban bizonyos vagyok, hogy ezt csak a fiatalok segítségével lehet elérni, ugyanis csak ők képesek megérteni saját korosztályuk igényeit. A sikertelenségek során mindig mi, ötven-hatvan évesek próbáltuk kitalálni, hogy a fiataloknak mi lenne a jó. Soha nem sikerült. Ezt be kell látnunk, és új módszerekkel kell dolgozunk. Ha az erdélyi zsidó fiatalokat meg kívánjuk szólítani, a magyarországi zsidó fiatalok segítségével kell elérni őket.

– *Ezek szerint jó érzéssel tértek haza?*

– Mindenképpen. Annak ellenére is, hogy sok helyen elkeserítő helyzetben találtuk az erdélyi zsidó hitközségeket. Van kijelölt célunk, és lassan kialakítjuk hozzá stratégiánkat. De be kell vallanom, Erdélyben járni felemelő érzés. Látogatásunk utolsó állomása az aradi zsinagóga volt. A varázslatos építészeti remeket eleink 1827-ben építették. Egy hatalmas, két emelet karzattal rendelkező, nagy kupolás épületről van szó! Építéskor még hol voltunk a kiegyezéstől, az emancipációtól?! Számunkra döbbenetes élményt nyújtott. Fontosnak tartottuk, hogy utunk során más helyi egyházak vezetőivel is találkozzunk.

– *Kikkel sikerült találkozniuk?*

– Az egyházközi kapcsolatoknak korunkban kiemelkedő jelentőségük van. Kolozsváron az Erdélyi Unitárius Egyház vezetője, Bálint Benczédi Ferenc fogadta delegációinkat, és nagyon izgalmas beszélgetést folytattunk vele az erdélyi egyházak működéséről, gondjairól. Az egyházvezető érdeklődéssel hallgatta meg figyelemfelkeltő beszámolóinkat az ORZSE munkájáról – a velem tartó Radnóti Zoltán rabbi sokat segített ebben. Gyulafehérvár felé útba tudtuk ejteni a Bőjte Csaba által működtetett gyermekotthont, ahol megismerkedtünk annak működésével, és átadtuk a Mazsihisz élelmiszer-adományait. Másik jelentős élményünk pedig a Gyulafehérvári Katolikus Érsekség érsekével, Jakubinyi Györggyel történt találkozásunk volt. A katolikus vallási vezető a delegációnk rabbi tagja által elmondott héber imaszövegeket héberül fejezte be, izgalmas intellektuális párbeszéd tanúi lehettünk, majd az Erdély történetéről fantasztikus ismeretanyagot rendelkező érsektől rögtönzött vallástörténeti előadást hallgathattunk meg.

– *Lesz folytatása útjuknak?*

– Lesz!

M. Kende Péter

Az aradi zsinagóga kapuja

(Radnóti Zoltán felv.)

– *Elnök Úr! Ön az elmúlt napokban munkatársaival hivatalos úton járt a Partiumban és Erdélyben. Mit lehet tudni erről a programról?*

– Négy napos körutazáson vettünk részt, melynek során a partiumi és az erdélyi zsidóság képviselőivel találkoztunk. Programunk rendkívül sűrű volt, majd kétezer kilométert autóztunk, minden nap más városban töltöttük az éjszakát. Találkoztunk a nagyváradi, a szatmári, a kolozsvári, a marosvásárhelyi, a gyergyószentmiklósi és a dési hitközségek elnökeivel, valamint közösségeik tagjaival. Az általunk felkeresett hitközségek mindegyike magyar volt, a román zsidó közösségei inkább a „regáti”, a „Kárpátokon túli” területeken találhatók.

– *Mi volt a célja útjuknak?*

– Néhány hete a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület (Mazsihisz) felkérésére Szabadkán jártam, ahol Klein Rudolf zsinagóga-építészeti kiállítását nyitottam meg. Megragadott az ottani hangulat, a helyi zsidó közösség tagjainak kedvessége, ragaszkodásuk a magyar kultúrához és erőfeszítéseik a zsidó tradíciók megtartása érdekében. A magyar nyelv művészi használata, közös kulturális értékeink, Petőfi, Arany, Jókai vagy Radnóti szeretete, közös történelmünk ismerete hozzánk rendkívül közelívé teszi ezeket a közösségeket. Igazából ott fogalmazódott meg bennem az erdélyi utazás gondolata. Ott szembesültem azzal, hogy a határon túli hittestvéreink életét, gondjait és munkáját valójában nem ismeri a Mazsihisz, és formálisan is csak a Debreceni Zsidó Hitközség tart velük kapcsolatot – dicséret érte. Megkeresésünket vendéglátóink örömmel fogadták. Emlékeik szerint korábban nem volt gyakorlata annak, hogy a Mazsihisz elnöke nem kiállítás megnyitása, nem megemlékezés vagy koszorúzás, hanem kizárólag a közösség iránti érdeklődés okán ke-

ményezésük fontosságát nem lehet elvitatni. A debreceni konferenciák színvonalasak, hozzájárulnak egymás jobb megismeréséhez, közelebb hozzák az anyaországi és a határon túli zsidó közösségeket egymáshoz. Munkájukat korábban is támogatta a Mazsihisz, elnökségem óta pedig a költségvetésbe beépítjük a támogatási összeget. Emellett azonban meggyőződésem, hogy a Mazsihisz elnökének személyesen is meg kell tapasztalnia azokat a körülményeket, amelyek a mai erdélyi zsidóságot körülveszik. A kapcsolatoknak több sikja van, mi új struktúrákban szeretünk volna gondolkodni.

– *Melyek azok a következtetések, amelyeket levontunk?*

– Ma még korai lenne levonni a konzekvenciákat. Úgy érzékelem, hogy a debreceniek határon túli testvérhitközségi találkozóit erősítve, a mostani utunk egészen más jellegű gondok megoldása felé mutat. Alap problémaként jelentkezik Erdélyben, hogy az erdélyi hitközségek hitéletének folytonosságát – talán Nagyvárad kivételével – sem mi, sem vendéglátóink nem látják biztosítottak. Amennyiben egy közösségben tíz fő alá csökken a zsidó férfiak száma, úgy szabályaik szerint a hitközség automatikusan megszűnik, és a hitközség vagyona – zsinagógástul, ingatlanostul – a bukaresti központra száll át. Úgy gondolom, nem kell nagyon magyaráznom, ez nem töltene el bennünket jó érzéssel. Talán még lehet tenni valamit: a lassan kirajzolódó terveink szerint a közeljövőben olyan új projektet indítunk el, amelyben magyarországi zsidó fiatalok bevonásával, tanítással, oktatással, vagy az erdélyi közösségekkel együttműködésben programok szervezésével megkísérlünk helyi zsidó fiatalokat a közösség számára megnyerni. A Mazsihiszt ma partnernek tekinti a legtöbb zsidó szervezet. A velük való együttműködésünk segítheti céljaink megvalósítását. Mindenesetre erdélyi hittestvéreink partnerek lennének ebben a munkában. Volt, ahol azonnal

45 éves a Goldmark Kórus (2. old.)

125 éve született Seress Rezső (6. old.)

Színház: Vidáman

a rák ellen? (8. old.)

Magyar zsidó lányból izraeli nemzeti hős

Hetven éve, 1944. november 7-én halt meg Szenes Hanna költő, az ellenállási mozgalom mártírja.

Asszimilálódott zsidó családban született Budapesten, 1921. július 17-én, Szenes Anikó néven, édesapja Szenes Béla újságíró, színpadi szerző, műfordító volt. Anikó a Baár-Madas református leánygimnáziumban tanult, s már ekkor írt verseket. A zsidótörvények, az egyre erősödő diszkrimináció és a náciizmus előretörése cionistává tették, s 1939 szeptemberében elhagyta Magyarországot. Palesztinába ment, ahol előbb a lányok számára fenntartott nahalali mezőgazdasági iskolába járt, majd egy Caesarea melletti kibucban dolgozott, ekkor már Hanna néven.

A világháború kitörése után úgy döntött, harcolni fog a fasizmus ellen, segíti a zsidó ellenállási mozgalom munkáját, kimentti családját és zsidó honfitársait Magyarországról. 1942-ben csatlakozott a Hagana mozgalom Palmach nevű fegyveres csoportjához, majd 1943 júniusában bevonult a brit hadseregbe. Az alkiképzést követően Egyiptomban kapott ejtőernyős kiképzést, hogy társai-val a náci vonalak mögött megszervezzék és segítsék az ellenállási mozgalmat, s üldözötteket mentsenek. Hannát és társait 1944 márciusában Jugoszlávia partizánok által ellenőrzött területe felett dobták le, innen június 9-én indultak el Magyarországra felé. Valószínűleg áruháza következtében a határ átlépése után szinte azonnal elfogta egy csendőrajárőr, és a pécsi kémelhárításra vitte őket.

Ekkor kezdődött el a fiatal lány öt hónapig tartó szenvedése. Számталanszor kivallatták, kegyetlenül megkínózták, ám nem tudták rávenni arra, hogy küldetéséről, bajtársairól bármit is eláruljon. Először a Gestapo kezére került, akik Budapesten vallatták, majd szeptemberben a magyar kémelhárítás követelte és kapta meg a foglyot. Ők még Hanna édesanyját is letartóztatták, de a lányt a szembesítés sem törte meg. Október 28-án katonai bíróság elé állították, s hűtlenség és hazaféltetés miatt halálra ítélték. Fellebbezni nem engedték, de kegyelmet kérhetett volna, ezt azonban nem tette meg, mondván: gyilkosoktól nem kér kegyelmet.

Szenes Hannát 1944. november 7-én a Margit körüti fogház udvarán agyonlőtték. Földi maradványait 1950-ben Izraelbe szállították, s a jeruzsálemi Herzl-hegyen helyezték örök nyugalomra. Izraelben nemzeti hősként tisztelik, számos utca és tér viseli a nevét. 2001-ben Izrael Állam budapesti nagykövetségén emléktáblát és -termet avattak tiszteletére, a VII. kerületben a Jósika és a Rózsa utca által határolt kis teret nevezték el róla.

Naplóját, leveleit és verseit a Szépirodalmi Kiadó jelentette meg 1991-ben. Írásából egy nagyon érzékeny, tudatos, fiatal kora ellenére is éretten gondolkodó ember alakja rajzolódik ki. Írt egy erősen önéletrajzi ihletésű egyfelvonásos darabot is A hegedűs címmel. Több versét, így például a Boldog a gyufa kezdetű, Izraelben népdalként éneklék.

Múlt-kor

Ögyes

Az önkormányzati választások előtt néhány nappal a „kormányhoz nem közel álló” EMIH gettófalat avatott a Dohány utcában. A ceremónián felszólalt többek között Tarlós István főpolgármester (Fidesz), Vattamány Zsolt kerületi polgármester (Fidesz). Mindketten megnyerték a választást, így feleletet kaptak mindazok, akik jóhiszeműen kizárták a kampányemlékmű fogalmat tudatukból, merthogy az alkotás sem időben, sem helyszíniileg nem kötődött az egykori gettóhoz. Képünkön: vége a választásoknak, bontják az „emlékművet”. Fáj, hogy mindezt a 70. évfordulón csinálták. És fáj az is, hogy a pesti gettó halottainak emlékét erre használták.

Körzeti kitekintő

Dózsa

Az elmúlt szombaton a létszámában és aktivitásában megújult körzetben baráti látogatáson járt fiával (aki sáchrítot is imádkozott) *Sárközy Gyula* (Bethlen tér), aki *Deutsch Péternek*, a körzet új rabbijának munkáját és a közösségfejlesztést segítő, a kidusok megtartásához jelentős adományt snóderolt! Köszönet érte!

A zsinagóga péntek este és szombat délelőtt szeretettel várja a közelben lakó hittestvéreket.

Debrecen

Második évét kezdte meg a DZSH székházában a Zsidó Szabadegyetem. Az idei esztendőben a sokarcú zsidóság bemutatását tekintik fő céljának. Az előadók ismert egyetemi tanárok, elsősorban az ORZSE oktatói közül kerülnek ki. Az 5775-ös zsinagógái év első előadásának napja közösségi nap volt, címe: Kettő az egyben (Two in one), de lehetett volna három az egyben is. Hogy miért? Mert valójában három rendezvényt élvezhetett a népes közönség.

Kreisler Gábor programszervező köszöntötte a hallgatóságot, majd ismertette a nap programját:

1. *Szécsi József* vallásfilozófus, címzetes egyetemi docens, a Keresztény-Zsidó Társaság főtákará A zsidó-keresztény-izlám vallás-közi párbeszéd néhány szempontjáról beszél.

2. *Rózsa Margit* Hazahív című kiállítását *Heller Zsolt* nyitja meg.

3. *Spánn Gábor* újságíró, az ORZSE oktatója, az MTV és a Magyar Rádió egykori munkatársa A zsidó humor a magyar irodalomban címmel tart előadást.

A legközelebbi szabadegyetemi találkozón a hallgatóság egy tudományos konferenciába kapcsolódhat be a hitközségen, melynek témája a zsidóság élete lesz az első és második világháború között.

Úgy érezzük, hogy az ismeretterjesztés ezen formája – mely az ország több pontján is sikeres kezdeményezés – hozzájárul a zsidóság széles körű megismeréséhez és elismeréséhez.

Idősgondozás

A Debreceni Akadémiai Bizottság (DAB) Geriátriai Bizottsága jó kapcsolatot ápol a felekezetek időügyi intézményeivel.

A debreceni hitközségben működik idősök klubja. Fontos feladata az idősekkel, egyedülállókkal való foglalkozás. A távolmaradókat, betegeket telefonon vagy személyesen keresik meg, hogy senki ne maradjon látókörön kívül.

A HAPOEL Tornaklub kiválóan felszerelt helyiségei ugyancsak a hitközség épületében található. Foglalkozásain minden korosztály részt vesz. A két klub kulturális, vallás-kulturális előadásait felekezeti különbség nélkül szívesen látogatják.

Az idei holokauszt-év különösen ráirányította a figyelmet az idő-

sebbekre. A mártírmegemlékezésen *Horovitz Tamás* hitközségi elnök és *Papp László* alpolgármester (azóta már polgármester) virággal üdvözölte a túlélőket. Megható figyelmes-séggént a HAPOEL vezetősége *Fohn György* javaslatára sóllettel kedveskedett a túlélőknek. Maguk főzték, vitték és adták át nekik.

Kulcsár András belgyógyász, egyetemi tanár, a Geriátriai Bizottság egykori elnöke emlékére felesége az idén is szeretetsomagokat küldött a hitközség időseinek az őszi ünnepekre.

A kor előrehaladtával, az egyedül maradással sokasodnak a gondok. Fontos, hogy ezt a korosztályt ne hagyjuk magára. Lehetőség szerint vonjuk be őket a közösségekbe, legyenek azok aktív tagjai. Érezzék a társadalom megbecsülését, családjuk, környezetük szeretetét. Hiszen az ő munkásságukra alapult mindaz, amit az utánuk jövő generációk is élveznek.

Prof. Dr. Gergely Judith

Vác

A hitközség, az önkormányzat és a Tom Lantos Intézet emléktáblákat állított Tom Lantos, id. Antall József, Henryk Slawik és Radnóti Miklós emlékére, a hitközség által ez évben létrehozott Duna-Ipoly-Galgamenti Regionális Holokauszt Kutatási és Oktatási Központ épületének bejárati előterében.

E négy történelmi személyiség élete összefonódott Vác és a tágabb régió holokausztkori történéseivel.

A magyar, az amerikai és a lengyel himnusz elhangzása után a narrátor köszöntötte *Fónagy János* államtitkárt, *M. André Goodfriendet*, az Amerikai Egyesült Államok nagykövetségének ügyvivőjét, *Katarzyna Sitko* asszonyt, a Lengyel Köztársaság nagykövetségének személyes megbízottját, *Anette Lantos Tillemán-Dick* asszonyt, Tom Lantos leányát, *Csúcs Lászlónét*, a lengyel kisebbség parlamenti szószólóját, *Antall Józsefné Klára* asszonyt és az Antall család jelen lévő tagjait, *Bíró Anna-Máriát*, a Tom Lantos Intézet igazgatóját, *Antall-Horváth Veronikát*, az Antall József Tudásközpont titkárát, a régió polgármestereit, a történelmi egyházak képviselőit, a határon túlról érkezett népes küldötteket, hitközségi elnököket.

Fördös Attila polgármester elmondta, hogy a város lakossága és az önkormányzat segítette a hitközség kezdeményezését az emléktáblák felállítására. Minden váci polgár legyen büszke és vegyen példát hőseinkről.

Harrach Péter, a körzet országgyűlési képviselője méltatta Tom Lantos és társai szerepét, akiket megaláztak, üldöztek zsidó származásuk miatt.

Turai János hitközségi elnök a holokauszt idején elkövetett kegyetlen, véres üldözésekről és megtorlásokról beszélt. A tettesek magyarok voltak.

Fónagy János kiemelte, nem sok hitközség mondhatja el magáról, hogy két évtized alatt a semmiből újjáépítették a romos zsinagógát, és teljesen felújították az infrastruktúrát. Huszonkét önkormányzattal létrehozták a Duna-Ipoly-Galgamenti Holokauszt Kutatási és Oktatási Központot.

M. André Goodfriend hangsúlyozta, hogy Tom Lantosra, akiből választott hazájában világhírű politikus lett, méltán büszkék az amerikaiak.

Anette Lantos könnyeivel küszködve mondott köszönetet az édesapja tiszteletére állított emléktábláért. Az Antall család a lengyelekkel közösen tisztelt meg id. Antall József és Henryk Slawik, a két jó barát emléktáblái előtt.

Radnóti Miklós emléktábláját a róla elnevezett iskola igazgatója, *Laczi István*, valamint *Fördös Attila* és *Turai János* koszorúzták meg.

Az emléktáblák egyházi avatását *Beer Miklós* váci megyés püspök, *Csuka Tamás* református püspök, *Detre János* evangélikus vezető lelkes és *Nógrádi Gergely* kántor végezte.

Megjegyzem, hogy Tom Lantos is munkaszolgálatos volt a váci alakulatnál, sorstársaival a szobi vasúti híd felújítását végezték, amit a szövetségesek azért bombáztak, hogy megakadályozzák a deportálásokat. Két esetben sikertelen szökést kísérelt meg, elfogták, és kegyetlenül bántalmazták. Halottnak hitték, és napokig a vasúti töltés mellett hagyták, majd helyi lakosok megtalálták, és Budapestre szöktették.

Tom Lantos levelezett *Turai János* elnökkel, s a kapcsolatok felvétele után a váci hitközség tiszteletbeli tagjává fogadták.

Turai János az ünnepségen átadta *Anette Lantos Tillemán-Dick* asszonynak édesapja leveleinek fotókópiáit, aki meghatóvá mondott köszönetet a család részéről az értékes relikviáért.

Schnábel János

Szeretkórház

Istentisztelet után került sor arra a szép eseményre, amelyen a chátánok szimchá tóra alkalmából halvacsoarával vendégelték meg a közösség tagjait. *Deutsch László* főrabbi beszélt a tóranulás fontosságáról, arról, hogy az idén még több szép tanítást szeretne a közösség elé tárni, hogy ezáltal testileg és lelkileg is erősödjünk. Ezután a főrabbi köszönetet mondott chátántársainak, *Mózes Imrénék* és *Klavanszkij Anatolij*nek az est előkészítéséért, megrendezéséért.

A vacsora jó hangulatban, közös bencsolással fejeződött be.

Koncertkörút Finnországban (Öt nap alatt a „Föld körül”)

A finn sajtó adta közre azt a hírt, mely szerint – többségében holokauszt-túlélőkből álló – dalkör érkezik az országba, és koncerteket adnak Helsinki, Kotka és Turku városokban.

A meghívás a Bálint Ház Salom klubjának berkeiben működő Kohncerto Dalkör részére érkezett egy olyan keresztény gyülekezet részéről, amely segíti a túlélőket, harcol az antiszemitizmus ellen, önkéntes munkával támogatja Izraelt.

A dalkör, mely 2011-ben alakult öt lelkes ember kezdeményezésére, a meghívás idején már 22 főt számlált. Kezdetben csak magunk és egymás szórakoztatására énekelgettünk, de később *Német Rudolf* karvezető megjelenése már további fejlődést jelentett a csoport számára, ami vállalhatóvá tette a meghívás elfogadását.

A koncertkörút kivitelezéséhez szükség volt a MAZS Alapítvány/Bálint Ház támogatására, valamint a klubvezetőnk, *Repper Rita* és a finn vendéglátók vezetője, *Jouni Poursianen* lehetlent nem ismerő szervezőmunkájára.

Ilyen előzmények után érkezett meg a 25 fős csapat Helsinki repülőterére. És egymást követték a meglepetések, az ámulatok. Az öt napon át tartó gondoskodás, hogy soha senki ne legyen éhes, se fáradt, az előadások előtti pihenők, a hivatásos idegenvezetőkkel tett városlátogatások, a családok szeretete, akik befogadtak bennünket otthonaikba, a lelkes közönség, akik megtöltve a nekünk ijesztően nagy koncerttermeket, a magyar népdaloknál ütemesen tapsoltak, és az általuk is ismert zsidó dalokat velünk együtt énekeltek héberül. A helsinki koncerten megjelent a nagykövet, *Turkuban* a tiszteletbeli konzul. A finn sajtó, rádió híreket közölt a programjainkról.

Ami azonban elmondhatatlan élmény volt mindannyiunknak, az a vendéglátóink zsidó emberek felé irányuló szeretete. A családoknál, ahol laktunk,

együtt láttuk a keresztény-zsidó valláshoz tartozó tárgyakat. Sábátfogadó ünnepséget rendeztek részünkre. Elvittek minket Helsinkiben egy holokauszt-emlékműhöz, amely 8, azaz nyolc embernek állított emléket. A Finnországban élő zsidó lakosságból nyolc embert nem tudtak megmenteni. Ezért ma is lelkiismeret-furdalást éreznek.

Érdeklődéssel és együttérzéssel hallgatták a mi személyes élményeinket a holokausztról. Kérdéseik között volt, hogy mit tehetnének a saját környezetükben, hogy ez soha ne ismétlődhessen meg sehhol a világban.

Úgy éreztük, másik földgolyóra érkezünk. A finn táj szépsége mellett az emberek szeretete volt az, amit nem tudok úgy leírni, hogy az hihető legyen. Csak megpróbáltam.

Bihari Ágnes
Bálint Ház, Salom klub

„A KEZDETEKTŐL NAPJAINKIG”

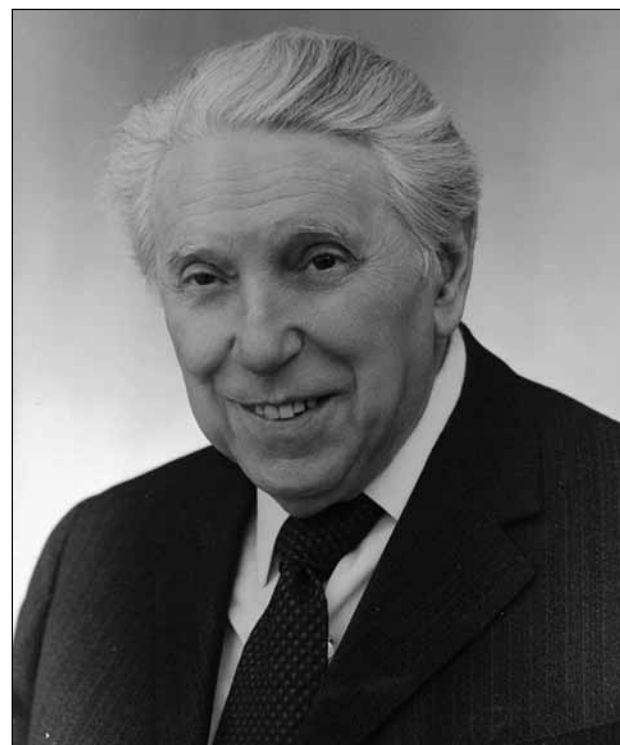
Meghívó az ORZSE Goldmark Kórusa 45. születésnap hangversenyére

Szeretettel és örömmel hívjuk meg az Új Élet olvasóit az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem Goldmark Kórusa fennállásának 45. évfordulójára, amelyet a Fischer Annie Zeneiskola hangversenytermében (XIII. ker., Hollán Ernő utca 21/b) tartunk 2014. november 23-án (vasárnap) 17 órai kezdettel.

Kórusunk első hangversenye 1969. november 22-én volt a Hegedűs Gyula utcai zsinagóga kultúrtermében, Benoschofsky Imre főrabbi köszöntése alkalmából. E napot 45 év töretlen tanulása, éneklése és hangversenyzése követte. Szeretnénk bemutatni a zenét kedvelőknek a világi és szakrális zeneirodalom egy-egy gyöngyszemét kórusunk jelenlegi repertoárjából. Az alapítók Scheiber Sándor, az Országos Rabbiképző Intézet professzora és Ádám Emil, a kántorképzést vezető énektanár voltak, és a tagság soraiban láthattuk a rabbiképző hallgatóit, az Anna Frank Gimnázium tanulóit és több középkorú kórusénekest, akik boldogan tanulták a zsidó zeneirodalom dallamait. Az eltelt 45 év alatt a közösség tagsága nagyszámú kicserélődött, de ma is ugyanaz a szellem hatja át, mint az alapítók idejében. Az eltelt sok-sok évben énekelünk zsinagógákban, hangversenytermekben Magyarországon majd minden városában, a határon túl és a nagyvilág különböző országaiban.

A neves évforduló jegyében sorba vettük azokat a műveket, melyek együttesünk számára kedvesek. Ez évben a Hegedűs Gyula utcai zsinagógában két hangversenyt mutatunk be ezekből ízelítőt. A november 23-ára kitűzött előadásunk repertoárunk további kedvenceit szeretnénk megszólaltatni. A zsinagógái, a jiddis-chászid népzenei feldolgozások mellett a magyar zsidó népzene és a világi zeneirodalom egy-egy remekműve szerepel a műsoron. Közösségünk életében jelentős állomásnak számít ez az esemény, így szeretnénk, ha szólólistánk – zongororgona kísérőink segítségével – kántorprodukciókkal és magánénekekkel tennék színesebbé előadásunkat.

„A KEZDETEKTŐL NAPJAINKIG” című gondolat a kórus 45. évének áttekintését jelzi. Az emlékezés jegyében

Ádám Emil, az alapító

ben tartottuk meg ebben az évben minden hangversenyünket, és felidézünk zenei emlékeinket. Mindegyik mű felvillantott egy-egy eseményt a múltból, és emlékeket azokról a kórustagokról, akik már nem lehetnek közöttünk. Szeretettel hívjuk azokat a régi dalosokat is, akiket az élet elsodort mellőlünk, de szívesen idézik fel a kórusban eltöltött napokat. Számukra a közös éneklés lehetőségét is biztosítjuk hangversenyünkön.

Reméljük, ez a híradás meghozza kedvüket, hogy eljöjjenek és meghallgassanak bennünket 2014. november 23-án (vasárnap) 17 órakor kezdődő színes hangversenyünkön.

Hírek, események röviden

– **Köszönetnyilvánítás.** Az újspesti-rákospalotai körzet ezúton mond köszönetet dr. Balázs Pálnak az általa ajándékozott és felszerelt *Jahrzeit*-tábláért. Az Örökkévaló áldja és éltesse a Tanár urat nagylelkű adományaért! Szerdóc J. Ervin rabbi.

– **Keresem** azokat a fiúkat és lányokat, akik 1944. december 24-én a Vilma királyné úti árvaházban együtt voltak velem. E-mail címem: weiszlaszlo36@hotmail.com

Az emlékezés kövei

Kiállítás nyílt a Néprajzi Múzeumban a vidéki zsidóság életéről

Kő kövön címmel a vidéki zsidóság életét bemutató kiállítás nyílt a Néprajzi Múzeumban. A tárlaton a hajdani zsidó mindennapok használati és kegytárgyai mellett korabeli fotók és interaktív elemek vezetik be a látogatót egy letűnt világba, élővé varázsolva azt az emlékezés számára.

„Szimán tov, mázál tov” (jó jel, jó szerencse) – éneklő a Klezmerész együttes a kiállítás megnyitóján. Valóban örömteli eseményt köszöntenek: egyedülálló tárlat nyílik meg a nagyközönség előtt. A Néprajzi Múzeum az idei Holokauszt-emlékvé egyik rendezvényének szánja az eseményt – mondja

dó szervezeteket pénzzel sem sikerült rávenni a közreműködésre az apologetikus kormánypropagandában, amely elkendőzné a magyarországi soóban részt vevők felelősségét. Komoróczy Jehosua könyvének híres felszólításával zárja mondanóját: „Légy erős és bátor!”

A kiállítás több termen át teremt különleges hangulatot, amint felvontatja egy hajdan volt világ relikviáit. Kis üvegekben imaszíjak láthatók zacskóikkal – ez is Grünbaum Gyula gyűjtése 1911-ből, Sopronkeresztúrról, a mai Deutschkreutzból. A piros dobozokban egy-egy fehér szívben héber betűk feketéllenek – a

tárgyi kultúrájából. Kipák, pruszlikok idézik egykori viselőiket, akárcsak a szőlőfűrtös kocsmacéger, amelyen egy bizonyos Goldsmith Ferenc hirdeti az intézményben kapható jóféléit. A korondi kerámiák ugyancsak az együttélés judaikai mementói: a tárlóban virágos-madaras szédertál, rituális kézmosáshoz használt kétfülű bögre, kidusphár, sabbati gyertyatartó.

Tudták önök, hogy régen a sámesz figyelmeztette a férfiakat az ima kezdetére? Mégpedig úgy, hogy végigment a falun, és az összes ház ajtaját vagy ablakát megkopogtatta az erre szolgáló fakalapáccsal, a sulkopferrel. És készítettek ám a végén bal kezét formázó jádot is, nyilván a balkezeseknek – a kiállításon látható egy fából faragott, aranyozott darab Grünbaum Gyula szülőfalujából.

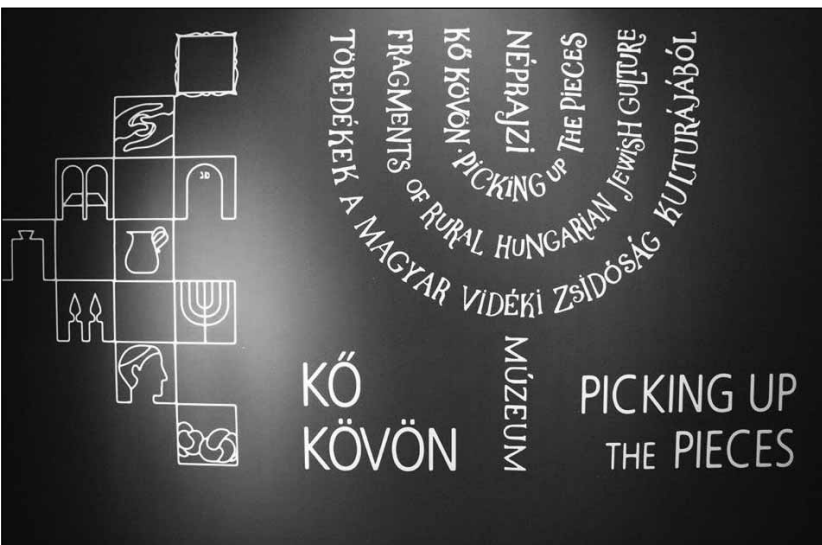
A tárlók között a falra szerelt monitoron dokumentumfilm perge – a mákói zsidókról szól. Egy középkori férfi és egy idős asszony panasolja: a városban nincsen hitélet – az idősök meghaltak vagy betegek, a fiatalok elmennek. Aki marad, az, fájdalom, nem törődik a vallással.

Pedig a háromlevelű lóhere alakú hetiszakasztábla valamikor híven mutatta, melyik szidra van éppen soron. A tórákópenyeken meghatóan ügyetlen hímzésű Dávid-csillagok ékeskednek. Mennyire igyekezhetek a készítőik, hogy csekélyke varni tudással is méltóképpen díszítsék fel a Szentírás védőruháját!

Az utolsó terem a Lauder-középkorok műve, akik diák-múzeum-pedagógusként fogadják majd a kiállításra érkező gyerekeket. A padlón a tanításhoz szükséges nagy, sötétkék babzsákfotelek terpeszkednek, a tárlóban a zsidó élet szimbólumai, tárgyai. És van egy fekete tábla, olyan, amilyen az osztályterekben szokott lenni. Krétával a kézben lehet előtte magyarázni. Körül a falakról kérdések záporoznak a belépőre. Hol vagy otthon? Milyen közösséghez tartozol? Ki vagy? Mit hagytak rád az őseid? Mi tart minket össze? Hogyan lehet megmenekülni? Hogyan ünnepelek? Mit adsz tovább az utódaidnak? Az ember akaratlanul is keresi rájuk a választ.

(A kiállítás 2015. május 31-ig tart nyitva.)

Rados Virág

Kemecsi Lajos, az intézmény főigazgatója. A kiállítás témája mindamellent nem a holokauszt. A múzeum a saját anyagára építve a magyar vidéki zsidóság életét mutatja be. A megtekinthető tárgyak ilyen bőséggel most kerülnek először a nagyközönség elé. Kő kövön – Töredékek a magyar vidéki zsidóság életéből. Mint az alcím is mutatja, a tárlat rendezője a töredékesség, utalva rá, hogy a most élőknek ezernyi apró mozaikkockából kell összeállítaniuk azt a képet, amelyet úgy nevezünk: emlékezet. Az anyagot tíz nagyobb téma szerint csoportosították, mert a közös imához is tíz felnőtt férfi kell. E témák a micvák és a jótékonykodás, a férfi és a női ruhaviselet, a kereskedelem, a zsinagógai élet, a szombat, az ünnepek, az étkezés, a képi világ, a szent fények, a gyász.

A kiállítást Komoróczy Géza nyitja meg, aki az alkalomra kisebb tanulmányt írt. Beszámol róla, hogy korábban már voltak olyan kiállítások, amelyek a zsidóságot mutatták be, mint például Féner Tamás fotóművész 1983-as tárlata, amely nemzetközileg is egyedülálló módon a zsidóság hitéletével ismertette meg az érdeklődőket. Ebből készült az És beszéld el fiadnak című, híres kötet. A professzor megemlíti a mostani tárlat egyik legkülönlegesebb darabját, a pápai Bikur Holim betegsegélyező egyesület adománygyűjtő könyvét, Grünbaum Gyula gyűjtéséből. Ez a könyv már akkor, 1829-ben újrashatározott papírból készült.

Komoróczy Géza elmélyülten értekezik arról, miért nem született hasonló kiállítás korábban. Az okok a történelemprofesszor szerint az első világháború előtti időkre nyúlnak vissza, az emancipáció korába, amikor a zsidóság nem identifikálta magát kisebb népcsoportként. Bár a népcsoport és vallási közösség jellegzetes szokásai és tárgyai megmaradtak, a jogrend, így a néprajztudomány sem számolt velük úgy, mint külön etnikummal. A zsidók nem akartak külön nép lenni, ellenkezőleg: a magyar nemzetben belülről vallották, ők Mózes-hitű magyarok. Még Goldziher Ignác is ellenezte 1912-ben, hogy a Néprajzi Múzeumban saját osztályt nyissanak a zsidó kultúrának. Napjainkban azonban a közfelfogás kezd megérteni a vallásnép fogalmát. Azt, hogy egy adott felekezethez tartozók életének tárgyai, mozzanatai sajátos, csak rájuk jellemző rajzolatot hoznak létre. A professzor emelt hangon eszteli: mint kormányzati program meghíúsult a holokauszt-év, mert a nagy zsi-

tulajdonosok monogramja. Mellettek fehér selyem tállit, benne fekete csíkok ezüst díszítéssel. A ciciték már nincsenek meg, az imakendő tehát elvesztette szakrális értékét, de így is gyönyörű. Vajon milyen gondos kezek szöthették, hogy hűségesen szolgálja gazdáját a zsinagógában? És ni, egy rókaprém sapka, a hamisítatlan strájmli! Igazi népviselet, amely még a két világháború között sem került le az ortodox vidéki zsidó férfifejekről. Ez a darab meglehetősen kicsi; vékony, alacsony emberkét képzelünk alá.

Van itt matyó terítő, hatalmas és kelek, a szélén piros rojtokkal. A szintén piros, majd vele váltakozó kék, lila hímzett virágok az együttélés tanúi – a zsidóság sok mindent átvett és a saját képére alakított a körülötte élő többség

Holokauszt a vásznon

Huszonöt résztvevő a szolnoki „Nekem szülőházam” pályázaton

A Magyar Holokauszt Emlékév Szolnok 2014 programjának fontos állomása volt a Nekem Szülőházam Filmpályázat, amelyet a Tiszamozsi Kft. és a hitközség közösen hirdetett meg. Húsz pályamű érkezett, s nagy örömeinkre az alkotók közül többen középkorok. Az emlékvé fő célja éppen az volt, hogy minél hitelesebben, sokoldalúbban vigye közelebb a holokauszt borzalmas történetét a tanulóifjúsághoz. A város önkormányzata, a díjátadót megnyitó Szalay Ferenc polgármester, a részt vevő helyi kulturális intézmények, iskolák minden támogatást megadtak s megadnak ahhoz, hogy az emlékvé rendezvényei elérhessék ezt a célt. Már csupán két program van hátra.

A filmpályázat eredményhirdetése előtt levetítették a zsűri által – Babiczky László Balázs Béla-díjas rendező, Báron György filmesztéta, kritikus és Karsai László történész – legjobbnak ítélt alkotásokat. Az első díjat Helmut Bauer „Belső képek – Ágnes és Edit” című dokumentum erejű, személyes történelmet író filmje nyerte. Bartha Ágnes, az elbeszélő, a ravensbrücki koncentrációs tábor túlélőjeként osztja meg emlékeit az öt felkereső diákokkal. A képzőművész Kiss Edit festményeivel emlékezik a közösen átélt szörnyűségekre. A díjátadón felszólaló Bartha Editet a közönség nagy tapsal tisztelte meg.

A második díjat megosztva adták ki. Molnár Gábor és a barcsi Széchenyi Ferenc Gimnázium Filmklubja „Nem a vonatokkal kezdődött” című, nagyon is időszerű alkotása röviden, de a mai diákok számára közérthető módon mutatja be a vészidőszakot. A film mondanivalója, képi megjelenítése szerint nem a deportálásokkal kezdődött ez a szörnyű történet, hanem a numerus claususszal, amelyet további több mint húsz zsidótörvény és számtalan atrocitás követett. Az embereket először ideológiailag felkészítették mindarra, ami azután a szemük láttára meg is történt a zsidókkal. Ezt a filmben szereplő tanúságtéző személyes sorsával hitelesíti.

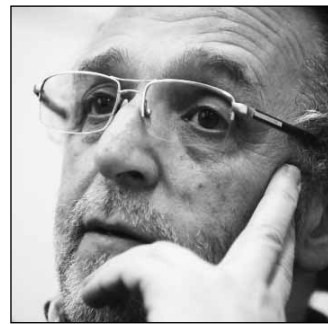
Declan Hannigan és Sarbó Kata „Haza vitte haza” című műve egy gyermekkorban kezdődő s felnőttként a házasságban beteljesülő szép szerelmi történetet fogalmaz meg. Bár a háború Luca és Bandi életébe sok szenvedést hozott, a fiú hosszú éveken át küzd azért, hogy gyermekkorai álmát megvalósítsa, Lucát vehesse feleségül.

Ulrich Gábor „Oly korban...” és Tóth Kornélia „Ómagyar Mária-síralom” című animációs alkotását oklevéllel ismerte el a zsűri.

A gála befejezéséig a Tisza Táncegyüttes jóvoltából a zsidó folk-

Heisler: skanzen vagy közösséget?

Az elmúlt hónapokban vitáink kapcsán rendre szóba került a magyarországi zsidó közösség jelene és jövője. Ezzel együtt ennek negatív következményeit, de fontos, hogy meglássuk akár jó oldalait is! A magyar közéletben már-már egyedülálló módon mi legalább vitatkozunk egymással, és ez bizony része a zsidó hagyománynak. Mint ahogy az egység óhaja is...

Mostanság többek között azon folyik a saját nyilvánossága előtt zajló vita, hogy miként újuljon meg három olyan rossz állapotban lévő zsinagógánk, amelyek a magyar nemzeti vagyon részét képező egyedülálló műemlékek. A megfoghatott zsidó közösség ezeket önerőből még fenntartani is csak nagy nehézségek árán képes.

A magyar kormány – amellyel voltak vitáink – felismerte, lépnie kell a közös épített örökségeink megmentése érdekében, és sok évtizedes elmaradását a miskolci, a szegeci és a budapesti Rumbach utcai zsinagógák felújításával, sok milliárd forintos költségvetési támogatás kilátásba helyezésével igyekszik bepótolni. Részben az összeg, de főként a gesztus miatt fontos a kormány felajánlása, ami reményeink szerint a párbeszéd, a korábbinál harmonikusabb kapcsolat megerősödése irányába vezet.

A milliárdos támogatás nagy segítség a Mazsihisz és az érintett hitközségek számára. Nem szeretnék azon polemizálni, kinek az érdeme a jelentős összegek megszerzése, arról sem, ki miért kapott vérszemet tőle, esetleg milyen hatalmi játszmák zajlanak a háttérben e felújítások kapcsán. Felelős zsidó vezetőkként nem részecskék mentén kell döntéseket hoznunk, hanem a magyarországi zsidó közösség sorsformáló érdekeit szem előtt tartva kell a jövőnköt építeni.

Nem az a stratégiai kérdés tehát, hogy életveszély miatt be kell-e zárni a szegeci vagy a miskolci zsinagógát, hanem az, hogy ezekben a pazar építészeti megoldásokkal megálmodott terekben gyarapodó vagy fogyatkozó zsidó közösség fejére hullik-e a vakolat. Most sokaknak csupán a milliárdos állami támogatás lebeg a szeme előtt, de a Mazsihisz elnökeként számomra – az épített környezet megóvása mellett – mégiscsak az a fontos, lesz-e az elkövetkező években zsidó hitélet a felújított zsinagógákban, vagy egy letűnt, múltba révedő kor frissen felújított kirakat-skanzenévé válnak az épületek?!

A magyarországi zsidó közösség legnagyobb kihívása a 21. században a demográfia. A soá borzalmai, majd az azt követő kivándorlási hullámok és a felgyorsult asszimiláció következtében a zsidó közösség előregedett, és ha nem változtatunk stratégiánkon, akkor nem leszünk képesek a közösségi tereinket megtölteni még annyira sem, mint ma. Ez még akkor is így van, ha történetesen a magyarországi zsidó közösség Közép-Európa legnagyobbja.

Reményt keltő, hogy a rendszerváltás óta sokak szerint egyfajta zsidó reneszánsz tanúi lehettünk. Mindentől függetlenül azonban a katasztrofális demográfiai adatokban osztozunk a többségi társadalommal, ami a zsidó közösség esetében ha lehet, még drámaibb következményekkel járhat – különösen a vidéki gyülekezetek tekintetében.

Épp ezért tartom fontosnak, hogy végre ne arról folyjon a vita, ki diszponálhat a felújítási pénzek felett. Ezért javasolta a Mazsihisz vezetősége minden érintettnek, hogy a kivitelezés maradjon meg a magyar kormány hatáskörében.

Nézünk szembe a tényekkel: az csak az egyik nagy baj, hogy ránk dől a gyülekezet háza. Tudom, most az aktuális feladat az, hogy a romosan kongó zsinagógákat rendbe rakjuk, de valójában azért kell dolgoznunk, hogy olyan zsidó élet legyen a megújult falakon belül és azon kívül egyaránt, amely megállítja közösségünk fogyatkozását!

Felelős zsidó vezetőként fel kell hívnom közösségünk döntéshozóinak figyelmét arra, hogy végre ne kizárólag épületekben, négyzetméterekben, hitéleti támogatásokban és fejkvótákban, hanem a zsidó közösség épülésében gondolkozzunk. Ehhez első lépésként a fejekben lévő falakat kell lebontani, hogy aztán közösen építhessünk. Az építésszek tudják, a falak bontása mindig a legveszélyesebb feladat, sok sérülést okozott már a múltban. Ám ha újat akarunk építeni, ebben egymás partnereivé kell válnunk!

Ez nem múlhat személyes szimpátián vagy előítéletek gerjesztette gyűlölködésen, mert mindentől, amit mi kimondunk és teszünk, egész zsidó közösségünk és saját lelkiismeretünk előtt egyaránt számot kell adnunk.

lór szinte minden szépségét és fergetegességét átélhette a közönség, amely tapsorkánál jutalmazta a produkciót.

Jómagam mint a szolnoki hitközség elnöke, szeretettel és tisztelettel említem meg: a közönség soraiban ott voltak a történelmi egyházak képviselői is. Ők az emlékvé eddigi

eseményeinek létrehozásában is segítségünkre voltak. Külön köszönet jár emellett Demeter Istvánnak, a Tiszamozsi Kft. vezetőjének, aki minden tudását, szakmai tapasztalatát bevetette azért, hogy a közös munka minél eredményesebb legyen.

Berman Dávid

Emléktáblát avattak Nyírbátorban

Nyírbátorban végre van egy hely, amely megemlékezik arról, hogy több mint kétezer zsidó hitvestvérünket hurcolták el innen.

Az 1816-ban alapított zsidó közösség fontos szerepet játszott a város gazdasági életében. A Mandel család hozta létre az első ipari központot, feldolgozva a környék mezőgazdasági termékeit. Az a Bóni Gyártelep még ma is munkát ad a helyieknek.

A zsidó közösség tagjai között voltak ügyvédek, orvosok, földművesek, bankárok, kereskedők, tanítók és mesteremberek. Három nagy templomot működtettek, az egymás mellett épült status quo és az ortodox zsinagógát, valamint egy kicsit arébb azt, ahol a chászid minján imádkozott. A háború után csak az ortodox templom épülete maradt meg, ahol a túlélők újraélesztették a zsidó életet Bátorban. A deportálás előtti zsidóságból, akik a lakosság közel 20%-át tették ki, körülbelül 400-an alakították újra a közösséget, amiben már a környező községek Bátorba költözött túlélői is benne voltak. Ma azonban csak egy túlélő, a 92 éves Brenner Böske néni és az ő egyik fia maradt a hajdani híres és befolyásos közösségből.

Brooklynban ma is funkcionál a chászidoknál a Teitelbaum rabbidinasztia tagja bátori rabbiként, megtartva édesapja titulusát, aki a hábo-

rú után rövid időre betöltötte ezt a posztot.

A háború előtt a közösség jelentős befolyását képviselte Fohn Adolf nyomdájára. Onnan kerültek ki az országban még ma is használatban lévő szidurok és chumások, sok más polgári irodalmi kiadvány mellett.

Az ő unokájának, a Debrecenben élő Fohn Györgynek a kezdeményezésére és unokatestvérének, az Amerikában élő Grünstein Ernőnek a segítségével sikerült elérni, hogy Nyírbátor város önkormányzata hozzájárult egy emléktábla elhelyezéséhez.

Az avatóünnepségen az önkormányzat képviselői mellett nagy számban ott voltak a Bátoriak, valamint a különböző vallási és cigány

közösségek tagjai is.

A polgármester beszéde után Fohn György és Grünstein Ernő is megemlékezett a nagy hírű közösségről és könyörtelen elhurcolásukról. Szóltak azokról is, akik túléltek és leszármazottaik vannak, és azokról is, akiknek hozzátartozójuk sem maradt, hogy nevükre emlékezzen. A táblára rajzolt „arctalan tömeg” drámai reprezentál minden áldozatot.

Az emléktábla leleplezése után imát mondott a református egyház, a görög és a római katolikus egyház, valamint a Hit Gyülekezete képviselője.

Ezután következett Fekete László főként Kél málé ráchámimja, majd Smuel Feigen debreceni rabbi kádist mondott az elpusztultakért.

Végezetül Grünstein megszólaltatta azt a régi bátori sófárt amelynek hangja a háború előtt, ahogy most is, felrázta a lelkeket Nyírbátorban.

A megemlékezők kavicsokat és mécseseket helyeztek el az emléktábla alatt.

A város vezetése fogadást adott, közben Dickmann Roland ladino zenét játszott.

Az eseményen részt vettek a nyíregyházi, a debreceni és a szatmárnémeti hitközségek képviselői, a nyírbátori túlélők leszármazottai Amerika és Magyarország különböző városából, és még egy Debrecenben tanuló izraeli orvostanhallgató is eljött, akinek nagyszülei bátoriak voltak.

Grünstein Ernő

בר מצוה

Örömteli, felemelő esemény színhelye volt a Bethlen téri templom. Ünnepléses külsőségek között szólították a tórához Mogyorós Ármint (Dávid ben Ráchelel) felnőtte avatása alkalmából. Az ifjú az egész sáchrítot gyönyörűen imádkozta végig, majd a máftir részt is maga lejolta a tórából a pontos neginákat követve, és ezután énekelte el a haftarát.

Deutsch Róbert főrabbi szolt tanítványához, felhívta figyelmét a vallásos életútra, a további tanulás fontosságára, kiemelve, hogy Ármin hároméves kora óta minden ünnepen és sábbátkor rendszeres látogatója édesanyjával együtt a közösségnek.

Az imádkozást követő kiduson Schwecoff Dávid és Deutsch Péter mondtak tóramagyarazatot. Az örömapa szavai után a felavatott bár micva fiú a hetizakaszából idézett, végül pedig megköszönte mindenkinek, hogy személyes megjelenésével felejtethetlenné tette számára ezt a napot.

A legnagyobb hitközség elnök nélkül

A Budapesti Zsidó Hitközség közgyűlésén a következő eredmények születtek: a jelen lévő küldöttek közül Tordai Péter mellett szavazott 18 fő, ellene 39 fő. Schwecoff Dávid mellett szavazott 31 fő, ellene 27 fő. Így a közgyűlés Tordai Péter BZSH-elnök visszahívása mellett döntött.

Olvasói levél

Cui prodest?

Indulatosan dohogok magamban, mert egy ideje egyre-másra lehet olvasni a sajtóban publikációkat, látni a televízióban tudósításokat, melyek a magyarországi zsidósággal foglalkoznak. Nem baj, hogy írunk rólunk, foglalkozunk velünk, az viszont aggályos, hogy egészen torz, homályos optikával úgy látják a zsidóságot, mint marakodó, a koncert viaskodó társaságot.

Bizonyára gyakran akad olyan téma, mely ugyan sokakat érdekelne – leginkább a szenzációra éhes kíváncsiakat, a mohó pletykavadászokat, a filozofizmust nem vádolhatóakat –, de amely álláspontom szerint egy ideig – a tisztázásig – csak belső ügynek tekinthető, esetenként vitás kérdés. Ezeket meghányani számtalan fórum, megoldás kínálkozik. Miután megszületett a megoldás, felszállhat a köd, s a nagynyilvánosság elé tárható, még akkor is, ha komoly véleményütköztetések árán sikerült eljutni a befejezéshez. De lehet, hogy akkor már csak keveseket érdekel.

Nyár óta másról sem lehet hallani, olvasni, mint a BZSH-n belül súlyos elentéteket kiváltó személyi – leginkább személyek közötti – kérdéssről, legálisan és kevésbé demokratikusan összehívott közgyűlésekről. Legutóbb feljelentésről.

Ki vagy mi az oka? Könnyen megadható a válasz. Egy Dávid, aki azonban nem király. Dávid furcsa kacskaringókkal jutott el a BZSH ügyvezetői igazgatói székébe, ahonnan nem kíván felállni. Még akkor sem, ha ezzel súlyosan megterheli közösségét, rossz hírbe keveri nem csak a magyarországi zsidókat. Nincs bennem ellenérzés a számomra idegen, furcsa „művész” identitással, sem a másféle hit közvetítésére felkészítő egyetemen szerzett végzettséggel, sem egy ezen egyetem tanításaitól eltérő, máshitű gyülekezet kántorával szemben.

Vártuk Dávidot a Frankel-közösségben, hogy beszéljünk, megismerjük érveit, melyek szerint nem számít, mekkora és milyen távra meghatározó, roppant súlyos károkat okoz elszánt macacssága. Eddig nem jött. Csak felkavarja az amúgy sem tiszta vizet. Fontosabb az egyéni, rosszul értelmezett ambíció?

PoPé

Kardos Albert Nemzetközi Vers- és Prózamondó Verseny

A DZSH, a Mazsihisz, a Mazsók és Debrecen önkormányzata 16. alkalommal rendezte meg a Dr. Kardos Albert Nemzetközi Vers- és Prózamondó Versenyt a hitközség kultúrtermében. Az ajánlott művek kijelölésekre figyelembe vették, hogy most van a holokauszt 70. évfordulójának emlékéve, illetve azt is, hogy Radnóti Miklós halálának 70. évfordulója közel esik a verseny időpontjához.

Idén 31-en mérettek meg magukat. Legtöbben, 12-en, az ifjúsági kategóriában léptek színpadra. A magyarországi résztvevők mellett Románia számos helységéből és Szlovákiából érkeztek versenyzők. A debreceni, illetve a környékbeli iskolákból is szép számban neveztek be. Az „előadóművészek” többsége visszatérő és már várt szereplő volt, családtagként üdvözölték egymást.

A zsűri díszelnöki posztját a népszerű író, Nógrádi Gábor töltötte be, s a korábbi évek törzsgárga tagjai mellett idén Nógrádi Gergely író, főként is vállalta a „bíráskodást”.

Külön örömmre szolgált, hogy a budapesti Scheiber Sándor Általános Iskola és Gimnáziumot 7 versenyző is képviselte. A szellemi táplálék mellett a hitközségi kóser konyha gondoskodott az ellátásról. Egy hangulatos író-olvasó találkozó-

ban is részünk volt: Heller Zsolt Nógrádi Gergelyt faggatta népszerű könyveinek hátteréről.

A gálaműsoron a versenyzők egy kicsit már felszabadultabban szerepeltek. Előkerült a gitár, a zongora „segédeszközként”. Egy szépkorú versenyző az első világháború kitérésének 100. évfordulójára emlékezett előadásában. A gála után számos díj, különdíj és emléklap került átadásra. A díjazottakat itt nem soroljuk fel, a versenyzők és a nézők egyaránt nyertesek voltak. A taps-erősség nem ismert határokat.

Feuermann László hitközségi elnök, a zsűri elnöke szakmai szem-

pontból értékelte az idén is magas színvonalat nyújtó versenyt. Köszönetet mondott az indulóknak és felkészítő tanáraiknak. „Jövőre veletek ugyanitt” – ezzel búcsúzott a résztvevőktől.

Kreislerné Grósz Zsuzsanna a gyermek kategória résztvevőit hívta maga mellé a színpadra, ők még végigjárhatják a kor szerint előttük álló kategóriákat.

Horovitz Tamás hitközségi elnök zárásával fejeződött be a Kardos Albertnek emléket állító nemes szellemű rendezvény. A viszontlátásra 2015-ben!

SPINOZA SZÍNHÁZ

2014. december 15. hétfő 19 óra

Kacag a zsidó

zenés kabaré

Spánn Gábor humoros tárcáiból, melyek a CD-ről lemaradtak.

Sztárvendég: Sabbathsong klezmer band

IZRAELI SZÍNES

„Egyszemélyes” ország Izraelben

Az izraeli-libanoni határtól alig négy kilométerre évtizedekkel ezelőtt kikiáltotta függetlenségét egy különös „hippi” mikroállam, amely békében él szomszédságával, s immár mintegy tizenöt éve beletörődtek létébe az izraeli hatóságok is.

Eli Avivin, az „önálló” mikronemzet alapító elnökén és feleségén, Rinán kívül egyetlen polgára van, aki már nyolcvanötödik évét tapossa, Parkinson-kór kínozza, és állandó gondozónó segítségére szorul.

Az 1948/49-es függetlenségi háború veteránja, Eli Avivi 1971 áprilisában egy monokínis hippilánnyal az oldalán, izraeli és külföldi hippik gyűréjében egy sajtótájékoztatót jelentette be állama függetlenségét Izraelről.

A tízezer négyzetméteres területen azóta is saját zászlajuk leng, s ma is adnak akzivi útlevelet a turistáknak, s saját pecsétjüket is beleütik bármely eljűk tett úti okmányba.

A különös mikroállam története 1952-re nyúlik vissza, amikor a húszas éveiben járó Eli Avivi elhatározta, hogy utazásainak történetét egy elhagyott arab tengerparti falu, Al-Zib romjai között fogja megírni. Perzsa zsidó édesapjával és iraki zsidó édesanyjával a harmincas években, egyestendően került Palesztinába. Tel-Avivban töltötte gyermekkorát, egy kibucban mezőgazdasági képzésben részesült. Avivi 1946-ban csatlakozott a paljamhoz, a kibucok katonai szervezetének, a Palmahnak a tengeri egységéhez.

Az izraeli hadsereg haditengerészetében végigharcolta a függetlenségi háborút, majd tengerészként bejárta a fél világot: Grönlandon eszkimók, Afrikában pedig kezdetleges törzsek között élt. Visszatérése után magányosan tanult a még katonaként megismert arab falu egyik romos házában. A faluból egy Akkóba költözött – korábban a zsidókkal együttműködő – család kivételével mindenki Libanonba menekült.

1953-ban a hatóságok ki is utalták számára a lakatlan települést, ahol már az ókor óta mindig volt kikötő és falu. Az ásatások szerint Tel-Akzív először a főnőcsai időkben népesülhetett be i. e. 1800–1550 körül, s Ahzibként a biblia is megemlíti. Az egyiptomiak, Nagy Sándor, a görögök, a rómaiak, az oszmán törökök és az arabok is uralmuk alá vonták.

Eli Avivi az ötvenes években halászként kereste kenyerét, a halat a környező kibucoknak adta el, s megírta soha ki nem adott két könyvét kalandjairól, valamint kutatta és gyűjtögette a tengerből és a föld alól előkerülő régészeti maradványokat, miközben szinte teljesen függetlenítette magát a környező világtól. Bungalókat épített az őt egyre gyakrabban látogató fiatalok fogadására, és élénk társasági életet élt afféle helyi guruként.

Az elhagyott falu muhtárjának házában ma is megtekinthető múzeumot rendezett be szedett-vedett régiségekből, amelyek közt éppúgy megtalálhatók ókori leletek, mint huszadik századi érdekességek, így az arab polgári jólétet tükröző bútormaradványok.

1959-ben az izraeli hatóságok elhatározták, hogy természetvédelmi területet és nemzeti parkot alakítanak ki ott, majd 63-ban megjelentek a munkagépek, s hadat üzentek Eli Avivi birodalmának.

A csodálatosan tiszta vizű tengerből melletti dombocskát, amelyet sokan a világ egyik legromantikusabb csücskének tartanak, a hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején Avivi fennhatósága mellett birtokba vették az izraeli és a külföldi hippik, akik önkéntes munkában faházakat és közösségi épületeket húztak fel, s egyre inkább összetűzésbe keveredtek a több házat is lebuldóerezetető hatósággal.

Avivi jogi csatározásokra is kényszerült, egyebek közt amiatt, mert meztelenül táncolva ünneplő fiatalok gyűréjében mindenféle rabbinikus végzettség nélkül házasságok nyilvánított két izraeli fiatalel.

1972 nyarán ötezen jelentek meg az első akzivi zenei fesztiválon, és mindennaposok voltak a korabeli rockzenekarok fellépései. A hatóságok azonban a közvetlen szomszédságában építeni kezdték nemzeti parknak akarták átadni a területet, s állandósult a háborúskodás és a pereskedés az állami szervekkel.

Avivi egyszer egyenesen Richard Nixon amerikai elnökhöz fordult, miután hiába ostromolta beadványokkal Golda Meir akkori izraeli miniszterelnököt. A még a kibucban megismert Simon Peresz kommunikációs miniszter Abba Evan egykori külügyminiszterhez irányította, aki arra kérte őt, hogy ne zaklasson ügyével külföldi kormányokat, hanem azt a helyi hatóságokkal rendezze.

Az évtizedekig tartó küzdelem Avivi győzelmével végződött, egy bírósági határozat 99 évre neki ítélte az addigra híressé vált önálló „államát”. Mintegy tizenöt éve béke honol a területen, s bevezették a hostelként és kempingként működő intézménybe az áramot. Már pontosan fizetik a számlákat a béke szigetén, amely a térségben egyedül nem vett részt soha semmilyen közel-keleti háborúban. Ma már tilos a hangos zeneszó, hogy ne zavarja a jelenleg ott nyaraló, zárt láncú kamerarendszerrel is vigyázott hippik-unokák álmát.

Minden a túróval kezdődött...

Izraelben súlyos elégedetlenségi hullámot váltott ki egy Berlinbe emigrált ismeretlen fiatalember bolti számlája, amely bizonyítja, hogy Izraelben legalább háromszor annyit kell fizetni a csokipudingért.

A kis doboz népszerű izraeli csokipuding, a „milki” mintegy 3 sékelbe (180 forintba) kerül Izraelben, miközben egy hasonló termékért a német fogyasztó kevesebb mint a harmadát fizeti, noha a jövedelmek körülbelül azonos szinten vannak a két országban – derült ki a Facebook közösségi oldalon közzétett berlini számlából.

A drágaság és a magas lakásárak miatt három évvel ezelőtt tömegmozgalom tört ki Tel-Avivban, az akkori több százszázalékos túróárak miatt a túró magas ára indította el, amelyet előtte sokfelé 8 sékelért (480 forintért) árultak. Ennek a terméknek a fogyasztói ára a tiltakozás óta nem haladja meg a 6 sékelt (360 forint) a boltokban.

Három éve a „túróforradalom” nyomán Benjámín Netanjahu miniszterelnök egy bizottságot kért fel a drágaság elleni harcra, a megélhetési költségek csökkenéséhez vezető lépések felvázolására, de a kormány a „Trautenberg-bizottság” ajánlásai közül szinte semmit sem valósított meg. Tovább emelkedtek az élelmiszerárak, és csak az utóbbi évben mintegy 10 százalékkal tovább nőttek a lakásárak is.

Matan Hodorov, a 10-es tévécsatorna gazdasági riportere egy friss felmérés alapján azt közölte, hogy az utóbbi évben Izrael lakosságának mintegy fele gondolkodott el a drágaság miatt az ország elhagyásán, és körülbelül ugyanennyien vélik úgy, hogy teljesen kudarcot vallott a három évvel ezelőtti tömegmozgalom.

A Facebookon az „Olim LöBerlin” (felmenni Berlinbe) oldalán több mint 17 ezren lájkolták, noha az provokatív módon nem a „költözni”, hanem a csak az izraeli bevándorlásra használt „felmenni” igét használta. Viszont amikor néhány napja Tel-Avivba tüntetésre hívták a német bevándorlóvizumot igénylőket, csak néhány tucat fiatal jelent meg: a holokauszt és a náci Németország történelmi emlékezete a külföldre – és különösen a Németországba – költözést nagyban akadályozza.

A 10-es csatornának nyilatkozó berlini illetékes örömet fejezte ki az Izraelből érkező fiatalok miatt, mert országa iránti bizalmuk, Berlinbe településük szerinte azt bizonyítja, hogy Németország sikeresen nézett szembe náci múltjával, s ezt a zsidó fiatalok elismerik. Berlinben a lakosság előregedése miatt is szívesen látják a jól képzett izraelieket, különösen az informatikai szektor szakembereit.

A rendkívül magas izraeli megélhetési költségek, a középosztály lecsúszása, a gazdagok és szegények közti jövedelmi olló kinyílása elleni közfelháborodás sem okoz egyelőre tömeges kivándorlást Izraelből, sőt, a Háárec című újság statisztikája szerint a zsidó állam történetében még soha nem hagyták el olyan kevesen az országot, mint az utóbbi években. Európai viszonylatban különösen pozitív az izraeli mérleg. A muzulmán fenyegettség miatt megnövekedett a félmillió francia zsidó kivándorlása kedve, Franciaországból idén rekordszámban költöznek Izraelbe.

A három évvel ezelőtti elégedetlenségi mozgalom után politikai szerephez jutott Jair Lapid pénzügyminiszter is kénytelen volt megszólalni a „milkiforradalom” ügyében. Megérti a tiltakozókat, de módszereik szerinte hibásak, mert cionistaként úgy véli, hogy a zsidóknak Izraelben kell élniük. „A megélhetési költségek ügye nem az egyetlen kérdés annak eldöntéséhez, hol, miféle érdekek szerint éljen valaki” – mondta a politikus.

Izraeli kórházban kezelték az egyik Hamász-vezér lányát

Több napig egy izraeli kórházban ápolták a Gázai övezet irányító Hamász radikális szervezet egyik vezetője, Iszmáil Haníje lányát, aki a tel-avivi intézmény szövívője szerint rutinbeavatkozás nyomán kialakult szövődmények miatt szorult életmentő kezelésre.

A Hamász első számú gázai vezetőjének 13 gyereke van. A Reuters által idézett források – egy palesztin és egy külföldi diplomata – nem nevezték meg, hogy közülük melyiket szállították Izraelbe, és Iszmáil Haníje lányának magánéletére tekintettel azt kérték, hogy a hírügynökség ne közöljön részleteket állapotáról.

A gázai egészségügyi minisztérium egyik tisztségviselője megerősítette a hírt az AFP francia hírügynökségnek, de az izraeli tájékoztatással szemben azt állította, hogy Haníje egy lánytestvéréről van szó. Tájékoztatása szerint a beteget két hete kritikus állapotban szállították be a tel-avivi Isilov magánkórházba, élete veszélyben forogott. Azóta – mint azt a klinika is közölte – már jobban van, és visszatért a palesztin enklávéba.

A Gázai övezetben élő palesztinok nem léphetnek be Izraelbe vagy Ciszjordániába, humanitárius vagy orvosi okokból azonban lehetőség nyílna erre. Az Izrael és a radikális szervezet közötti héthetes nyári fegyveres konfliktus alatt több tucat palesztint szállítottak a gázai kórházaknál sokkal jobban felszerelt és jobb ellátást biztosító izraeli klinikákra.

Az izraeli sajtó szerint júniusban Iszmáil Haníje anyósát egy jeruzsálemi kórházban kezelték rákbetegség miatt, míg tavaly novemberben a Hamász-vezető egyik unokáját – egy akkor egyéves kislányt – szintén Izraelben ápolták súlyos emésztőrendszeri fertőzése miatt.

Sírlátogatás lifttel?

Az izraeli rabbinátus engedélyével a temetői helyhiány miatt megkezdődhet az emeletes temetkezés Izraelben, noha a helyiek egy része még ózkdodik a halottak épületekben történő elhelyezéséről.

Izrael területe 20 770 négyzetkilométer, Magyarország területének kevesebb mint negyede, és mivel a zsidó hagyomány csak az örök sírhelyet ismeri, egyre súlyosabb gondot jelent a települések temetőiben a helyhiány. Ennek megoldására állami támogatással megkezdtek a többszintes temetkezési helyek kialakítását.

A temetői válság miatt az izraeli rabbinátus is elfogadta, kósernek nyilvánította az emeletes temetést, a sírhelyeknek otthont adó épületek felhúzását a temetőkben – ismertette a haarez.com izraeli portál.

„Nem ésszerű, hogy a magas lakóházakban egymás fölött élünk, halálunkban pedig »villákhöz« jutunk. Ha egyszer életünkben elfogadtuk, akkor halálunkban megtehetjük, hogy egymás fölött nyugodjunk” – magyarázta a jelenséget Túva Szagiv építész.

A Tel-Aviv külvárosában fekvő százötven hektáros Jarkon temető már majdnem betelt száztízezer sírhellyel, de az oda tervezett harminc, magasba szökő építménynek köszönhetően képes lesz további huszonöt évre megoldani a város lakóinak eltemetését. Már el is készült az első, huszonkét méter magas emeletes épület, amelynek minden egyes szintjén sírokat helyeznek el. Az egyes szinteken növényekkel borított teraszokat is kialakítottak.

Izraelben évente harmincöt ezer halott eltemetését kell megoldani,

amit az állam díjmentesen biztosít. A temetkezési szent egyet, a chevra kadisa ingyen ad minden zsidónak sírhelyet, de arra is van mód, hogy valaki előre megvásároljon egy sírhelyet – például szerettei sírja mellett –, bár a frekvenciát több temetőben már többé-kevésbé elfogytak a helyek.

Házastársaknál, közeli családtagoknál már bevett gyakorlat, hogy egy-egy sírba több szinten több halottat temetnek el. Jeruzsálemben néhány éve a hegyoldalban kialakítottak egy temetkezési falat a helyzet enyhítésére.

Nehézséget jelentett az emeletes „temető-házak” megtervezésekor, hogy a zsidó vallási szabályok szerint minden egyes halottat saját por és földrétegbe kell helyezni. Ezt úgy oldják meg, hogy földet hordanak az emeletekre. Az ilyen építmények afféle „mesterséges barlangként” még közelebb is állnak az ókori zsidó hagyományhoz – vélekedett Jákov Rúza rabbi, a temetkezési egyet ultraortodox szakértője.

„Régen barlangot ástak eleink a hegyekbe, ma pedig hegyet építünk a mesterséges barlangokból” – fogalmazott.

Az ötlet a támogatói szerint természetbarát, fenntartható és a látogatók számára is elfogadható.

Ennek ellenére egyelőre jelentős az izraeliek ellenállása az ilyen helykímélő megoldásokkal szemben. Ezért a jövőben is lehetővé teszik a tradicionális temetkezést, noha távolabbi temetőkben és fizetés ellenében.

A dal megszületése után, 1935-ben, Seress Rezsőt egyszerre világszerte ismertté tette. Dúdolták fiatalok és öregek, konfliskocsik, cipőpucolók és cselédányok. Mára azonban korunk átlépett rajta, s a szerző a többi műveivel együtt a feledésbe merült.

Seress Rezső Spitzer Rudi néven látta meg a napvilágot 1889-ben, Komáromban. Kiskamasz volt, amikor a városban egy vándorcirkusz ütötte fel sátrát. A cirkusz plakátján mosolygó szépség, Röck Hédi, a légtornász, olyan hatással volt rá, hogy jelentkezett Brúnó úrnál, az igazgatónál, aki amikor előadta jöttét, hogy légtornász szeretne lenni, azzal fogadta: „Ha egy ilyen csúnya kis kölyök, akit az Isten is bohócnak teremtett, nem vállalja sorsát, hanem szép, bátor és hatalmas akar lenni, az csakis zsidó lehet.”

Brúnó úr alkalmazta segédnek, mindenesnek. Rudi három hónapig tanulta a légtornászás mesterségét, miközben szorgalmasan hordta a lovak alól a gombócokat.

Anyja, akit a városban csak bolond Spitzer néneinek hívtak, egyszer csak megjelent a már Komáromot elhagyó cirkuszban, és hazaparancsolta a fiát, de hiába! Később Vecsés községben egy mutatvány során, a hármas szaltó biztonsági kötélnélküli ugrásánál Rudi lezuhant. Hetekig nyomta a kórházi ágyat. A kórházból kikerülve ismerkedett meg Grawatsch színésszel, aki később Bilicsi Tivadar néven vált ismertté. Rábészélte, hogy iratkozzon be a színiiskolába. Rákosi Szidi a két manóval megjelenő fiútól megkérdezte, hogy milyen szerepekre gondolt. Táncos komikus volt a válasz. Szidi néni ezek után fel is vette, és olyan személyiségekkel végezte el az iskolát, mint Vaszary Piri és Halmai Tibor. Eleinte vándorszínészként, majd a Városligeti Műszínikörben lépett fel évekig. Gázsija az utolsó sor bevétele volt, de a sor rendszerint üres volt.

125 ÉVE SZÜLETETT SERESS REZSŐ

Szomorú vasárnap

A nyomorgó Rezső öröme a színpalack mögötti zongora volt, és amikor csak tehetett, leült mellé és játszott rajta. Az igazgató egyszer kiültette a színház elé, és „zenekar” kíséretében hidegben, szélben, kánikulában játszott. Ekkor már titokban írt saját szerzeményeit is becsempészte a „műsorába”. Az 1925-ös „Egy éjszaka” slágereit füttyülük városzerte az utca emberei. Ekkor már úgy érezte, hogy többre hivatott. Otthagyja a vurstli színes világát, és elszegődik a Kukorica vendéglőbe. Ott ismeri meg őt Nádor József, az ismert zeneszerző, aki a tehetséges kis Seresst, ahogy nevezte, beajánlja a Dohány utcai Kulacs vendéglőbe.

Itt már anyagi helyzete jobbra fordul, van állandó lakása, sőt még egy télikabátot is tud venni magának.

Kezdenek dalai ismertté válni. Számos nótáját dúdolja a város: „Talan egy perc, talán egy óra”, „Nem az a fontos, hogy az ember hány éves”, „Szeressük egymást, gyerekek”, és még sok más. Operettel is megpróbálkozik, „Szereltem az egész vonalon”, de az Operett Színház nem hajlandó műsorra tűznie, hisz akkor első-sorban Ábrahám, Lehár, Zerkowitz darabjait játszották. Azt mondták, a dalműve jó volt, azonban eltűnt a kézirat. Talán 10, 20 év múlva az ismeretlenségből elő fog kerülni, és az is világsiker lesz?

Rudi megismerkedik a Kulacsban Helénnel, egy ezredes feleségével. Előbb együtt élnek, aztán összeházasodnak. Sokan csodálkoznak, hogy a vagy két fejjel magasabb, nagyon szép asszony elhagyta a férjét Rudiért.

Ekkortájt nehéz idők járnak az ország felett. Munkanéküliség, a han-

gosfilmek megjelenése számos mozizongoristát tesz állástalanná. Seress retteg, hogy újra kikerül a Ligetbe, a vurstliba. Ekkor ismerkedik meg Jávor Lászlóval, a 8 Órai Újság rovatvezetőjével, aki átadja számára egy írását, a Szomorú Vasárnapot. 1935-ben megzenesíti.

„Szomorú vasárnap száz fehér virággal váltalak, kedvesem, templomi imával.

Álmokat kergető vasárnap délelőtt bánatom hintója nélkülied visszajött.

Azóta szomorú mindig a vasárnap. Kalmár Pál énekes a rádióban műsora tűzi, de az adás az elhunyt rádióigazgató emléke miatt elmarad. A dal mégis ismertté vált. Egyszer csak ott az újságokban egy hír, a kis cselédleány lügkövet ivott és meghalt, mellette a Szomorú vasárnap kottája. Majd taxiban egy miniszteriumi tisztviselő lövi szíven magát, mellette szintén a már ismert dal kottája. Húvösvölgyben felakasztja magát valaki, miközben a gramofonon a Szomorú vasárnap lemeze volt. A kor nehéz időszakában sokan voltak reménytelenségben, a dal szövege és szomorú dallama még csak fokozta a kilátástalanságot, így öngyilkosságba kergetett sok embert. Ezért a dal úgy szerepel, mint az öngyilkosok himnusza.

Utolsó vasárnap kedvesem, gyere el, pap is lesz, koporsó, ravatal, gyászlepel. Akkor is miránk vár virág és – koporsó. Virágos fák alatt utam az utolsó. Nyitva lesz szemem, hogy

még egyszer lássalak.

Ne félj a szememtől,

holtan is áldalak...

Utolsó vasárnap.”

A 8 Órai Újság a lap hasábján támadást indít Seress Rezső ellen. Azonban a dal minden személyes vita ellenére átlépi az ország határait, ismertté válik számos európai országban, sőt, a tengerentúlra is eljut. Amerikai újságok úgy írják a műről, hogy Pesten az emberek tucatjai ugranak a Dunába a dal hatására. Egyébként az Egyesült Államokban olyan énekesek tűzik műsorukra, mint Bing Crosby, Paul Robeson, Frank Sinatra.

Aztán a világban, így nálunk is, egyre szomorúbbak nem csak a vasárnapok. A második világháború kitörése és azt követő megszorító intézkedések különösen a zsidóságot sújtották. A kis Seresst is elvitték munkaszolgálatra. Egy német gödörásás közben annyira összerugdosta, hogy a fél veséje elhalt, és akkor egy Mercedes kocsi állt meg az összevert Seress előtt. Egy német tiszt szállt ki, ezekkel a szavakkal: ezt a „dögöt”, mondta Seressre mutatva, majd én elintézem, és kirángatta őt a gödörből. Elvitte, s amikor magukra maradtak, elnézést kérve közölte Seresssel: csak így tudtam megmenteni. Ruhát adott és bujtatta a magas rangú SS-tiszt. A Szomorú vasárnap, amely annyi ember halálát okozta, most életet mentett. Az SS Sturmbannführer évekkel korábban halott Seresslől a dalt a vendéglőben, s most a gödörben felismerte és megmentette.

A háború után kimehetett volna Amerikába, hisz 340 000 dollár volt a számláján befagyaszta, de amíg

az országnak jótételt kellett fizetnie, nem küldhették oda. Nem vállalkozott az útra, azt mondta, ha a járdáról lenéz, már akkor is tériszonya van. 1956-ban ismét mehetett volna külföldre. Nem mert vállalkozni rá.

Élete utolsó éveiben a szomorú vasárnapok után a hétköznapjai is szomorúak voltak. Igaz, 1957-től a rendszer, a Rákosi-diktatúra, a betiltását feloldotta. Az Akácfa utcai Kis Pipában játszott, sok más dalt is, nem csak a szerzeményeit. A zongorán üres konyakospoharak. Egyre szorongóbb lett. Már a körút másik oldalára sem ment át. Megtehetette, mert a lakását és a vendéglőt csak egy sarok választotta el.

Alig több mint 46 éve, egy januári napon, a Dob utcai lakása erkélyéről levetette magát. Nem halt meg. Az összetört testű Seresst a mentők kórházba szállították, ott a törött lábát húzó drótot letépte, és megfojtotta magát.

Seress halála után egy évvel elhunyt Helén, a felesége is. Hogy is volt? Azon az 1969-es kora nyári napon én voltam esti ügyeletes orvos a budai kerületben. Sürgős hívás Horváth Jenőhöz, az ismert zongoristához és dalszerzőhez. A lakásban a földön feküdt egy idős hölgy, akinél már csak a halál beálltát tudtam megállapítani. Elmondta a zongorista, hogy másnap lakatoni nyaralójukba készültek, meghívták Helént is, mondták, hogy aludjon náluk. A tévében az akkor népszerű „Angyal” sorozatot vetítették. Egy pisztolylövés durranásakor a szívéhez kapott, és a földre zuhant.

Fizetek, főúr, volt egy feketém és egy életem, amit elrontottam én.

E szerzeménye soraival kívántam az előkapart életrajz alapján emlékezni a szomorú sorsú zeneszerzőre, akiről Ottó Klemperer a korcsma vendéglőjébe azt írta: „Nem muzsikos, csak zseni.”

Dr. Szende István

Vágó István beszéde a „hisztisekhez”

Köszöntelek benneteket, kedves hisztis barátaim!

A „hiszti” szót Schiffer Andrásról kölcsönöztem, és Boross Pétert is idéztem, aki azt mondta: „Eszeszett cirkuszt művel a budapesti baloldali értelmiség a Szabadság téri német megszállási emlékmű ügyében. A baloldali hisztériakeltés nem őszinte; a külföldi kritikák egy részét is Magyarországról gerjesztik.”

Pedig hisztiztetek ti már a rendszerváltás évében Csoóri Sándor Nappali holdjának megjelenésekor, amikor Göncz Árpádot árpádsávós zászlók alatt füttyülték ki, hisztiztetek a Horthytemetés és Csurka eszméi ellen, hisztiztetek, amikor a szomszéd Hegedűs lelkész kirekesztést követelt, amikor a magyar parlamentben vérvádat emlegettek és a zsidók összeírását követelték, amikor megalakult a Magyar Gárda, cigányokat gyilkoltak meg, rátámadtak a meleg büszkeség felvonulóira, Izraelt népiertással vádolták – mindhiába.

Szóval megy a hiszti ezen a téren immár hónapok óta. És mire jutottatok?

Sokak szerint túl sokat náciztok. Hogy falra festitek az ördögöt. Hogy farkast kiáltotok. De bevallom, nekem is az a beryomásom, hogy a falra festett ördög a rendszerváltás óta egyre szaporodó ördögök hű lenyomata, hogy a farkas valóban megjelent a környezetünkben – és itt jár, egyre magabiztosabban, magát megsokszorozva, egyre tömegesebben. Talán az elmúlt huszonöt évben lenácizottak zöme helyesen volt így megbélyegezve.

Én nem állítom, hogy ez a megszállási emlékmű náci szobor. De azt állítom, hogy nekik tetszik. Na jó, nekik is tetszik. Valahol a lelkük mélyén érzik, hogy ártatlan emberek millióinak iparszerű legyilkolása nem szép dolog. De hogy ezért kié a felelősség? Az emlékmű üzenete szerint csak a németeké.

Pedig hol voltak még a németek Istóczy – nevében is – Antiszemita Pártjának megalakulásakor 1883-ban? A numerus clausus bevezetésekor? Az első, a második és a harmadik zsidó-

törvény megszavazásakor? Hol voltak a németek, amikor

- már 1938 novemberében 90 olyan heti- és havilap volt betiltva, amelyek zsidó tulajdonban voltak?

Hol voltak a németek, amikor az 1939-től érvényes törvény szerint

- a zsidónak nem lehetett moziengedélye. Zsidók nem lehettek állandó bírósági szakértők, nem árusíthattak bort, égetett szeszes italt, cementet, nem lehettek cukorkereskedők, magánvetőket, sőt még prostituáltak sem;
- zsidók nem lehettek gépjárművezető- oktatók, idegenvezetők, nem foglalkozhattak gumiarúkkal;

- a zsidó tanárokat, tanítókat 1943. évi január hó 1. napjáig nyugdíjazni kellett, vagy végkielégítéssel el kellett bocsátani;
- ügyvédi, mérnöki, orvosi kamarába, sajtókamarába, színművészeti és filmművészeti kamarába zsidót csak a tagság hat százalékáig lehetett felvenni;

- zsidó nem lehetett bármilyen időszaki lap felelős szerkesztője, kiadója, főszerkesztője;
- a zsidót összes mezőgazdasági ingatlanának átengedésére lehetett kötelezni;
- zsidó nem lehetett állami tisztviselő, tolmács, hivatalos szakértő (becsüs), szabadalmi ügyvivő;
- zsidó nem árulhatott tejet, dohányterméket, szeszt és más, a vámjövődék körébe eső terméket;

- zsidó nem lehetett mozi vagy színház igazgatója, művészeti titkára, dramaturgia, színházi előadásokra zsidó hatósági engedélyt nem kaphatott;
- zsidó nem folytathatott bizományosi tevékenységet, hitel-hírszolgálati és hitel-tudósítói ipart;
- zsidó nem látogathatott nyilvános szórakozóhelyet, nem működtethetett iskolát, tanfolyamot és tanulóotthont, nyomdát, hirdetőirodát, lapterjesztő vállalatot?

Hol voltak a németek, amikor az 1941-es törvény szerint

- zsidó nem házasodhatott nem zsidóval, ilyenl nem életet sem élhetett;
- amikor 1941-ben Endre László kitiltotta a zsidókat a vármegye strandjairól és fürdőiből, más alkalommal megtiltotta, hogy a piacokon és vásárokon zsidó kereskedők is eladják termékeiket?

Márai egyébként a következőket írta Hallgatni akartam című művében: „A városligeti cirkuszban egy zsidó származású törpe bohócot ezzel az indokolással tiltottak el szomorú-komikus mestersége gyakorlásától: »Zsidó nem lehet törpe«. Az ámokfutó társadalom szemét valamilyen sárga köd borította el.”

Gálán engedmény volt, hogy e törvények rendelkezéseit nem lehet alkalmazni olimpiai bajnokokra – de emlékszünk Petschauer Attilára, aki az ukrain Davidovkában munkaszolgálatosként, magyar keretlegények felügyelete alatt és közreműködése mellett halt meg 1943-ban...

Nem folytatom. 1944. március 19-ig összesen 267 zsidórendelet szerepel a Magyarországi Rendeletek Tárában. Ezek megfogalmazásakor és megszavazásakor hol voltak a németek?

A műtárgyon hatalmas betűkkel ezt olvashatjuk: A NÉMET MEGSZÁLLÁS ÁLDOZATA- INAK EMLÉKMŰVE. Nos, ha azonos súlyúnak tekintjük teljes családok tömegeinek kiirtását egyrésztől, illetve állami tisztviselők letartóztatását, majd néhányuk táborba zárását másrésztől, akkor a felirat helyes. Ha nem tekintjük ezeket azonos súlyúnak, akkor nem helyes. Inkább tekintsük felháborító, provokatív egybeomlásnak – na jó, maszatolásnak. És történelemhamisításnak. Ha azt kérem, hogy azt egy közösségi portálon meg is tettem, hogy mondjanak már neveket a német megszállás nem zsidó és nem cigány halálos áldozatai közül, akkor azon az oldalon zavar támad...

Én tudok neveket mondani a német megszállás utáni halálos áldozatok köréből – a családban is volt sok ilyen. De említhetek olyat is, aki hazatért Auschwitz poklából: Édesanyámat például. Egy alkalommal egy vidéki városban iskolások között jártunk, ő ott számolt be élete legtragikusabb élményéről, mert fontosnak tartotta, hogy – mint a még kevés élő tanú

egyike – beszéljen a fiataloknak az átél szörnyűségekről. Már másnap jelentette erről, képes beszámoló keretében, a kuruc.info: „Vágó anyja is »túlélő« (így, idézőjelben) – együtt mossák az iskolákban a gyermekeink agyát. Vágó István anyját a gonosz náci haláltáborba vitték. Az elgázosításhoz képest azonban egész jól néz ki...” – a több száz kommentből most nem idéznék, de alig volt közöttük, amelyik ne tapsolt volna önfeledten ehhez a gúnyos megfogalmazáshoz. Hihetetlen, mennyi követője lett ennek a „büntelen, ártatlan” Gábrrielnek...

Na, én is elkezdtem hisztizni. Bocsánatot kérek. De ismét megkérdem: mit értünk el ezzel? Mit ért el Fruzsina, Andrea és követői ezzel az elkepesztő kitartással és állhatatossággal szervezett tiltakozássorozattal? Pártelnöki lesajnálást, ex-miniszterelnöki kioktatást, rendőri zaklatásokat, bírósági pereket, pénzbüntetést... és?

Hát azért sok mindent. Elsőként is boldogítsa őket az a tudat, hogy hosszú hónapokon át tartották ében a tisztességes magyar polgárok lelkiismeretét. Hogy ők és ti elmondhatjátok, mindent megtettetek a tiszta emlékezés érdekében, a történelemhamisítás ellen. Elértétek, hogy fel sem avatták az emlékművet. Hogy ki-tüntették Kertész Imrét. Hogy sok helyen – határainkon innen és túl – és sokan értesültek arról: nem hódol be mindenki annak a gyalázatnak, ami hazánkban folyik.

Mindezekért becsüljük meg őket, hajtsunk fejet bátor kitartásuk előtt, szóljon egy hangos, hálás taps mindazért, ami ezen a helyen, a Szabadság, mások szóhasználatában már egy ideje Mécs Imre téren mind a mai napig történt.

Én is köszönöm nekik.

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tél.: 226-4109.

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdentall.hu és www.mini-implantatum.hu

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Otthoni szakápolást vállalunk Budapest területén, szükség esetén egyedi szakorvosi ellátással és gyógyászati segédeszközök helyszínre telepítésével. Együttműködünk a házi orvossal, kórházi szakorvosokkal. Kóser étkeztetést is biztosítunk. Szakmai működtetési engedéllyel és felelősségbiztosítással rendelkezünk. Tartós megrendelés esetén árkedvezményt adunk. E-mail cím: alarmcentrum@alarmcentrum.hu, 24 órás telefon: +36-30-443-1016.

Tóthné Hívös Katalin fogtechnikus mester. Fogorok, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogfehérítő. Fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozgáskorlátozottakhoz házhoz megyünk. Hétfélig ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomtatás, könyvnyomtatás, névjegykészítés a Mammot I.-ben, a II., VI., IX. kerületekben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu

Víz-, gáz-, fűtészerezés, lakásfelújítás. Farkas Zsolt. 06-30-381-0672.

Önkéntes munka Izraelben! Programunk télen is folytatódik! Gyere velünk, mi megyünk! November 30.–december 21., december 21.–január 11. Bővebb információ: Deutsch János, +36-20-233-8454, janos.deutsch76@freemail.hu, vagy személyesen az Izraeli Kulturális Intézetben (VI. ker., Paulay Ede utca 1.) minden kedden, 16–17 óra között.

KASTÉLYOK BERENDEZÉSÉHEZ vásárolok nagyméretű, kisméretű festményeket, **EZÜSTTÁRGYAKAT**, 12 vagy 6 személyes (akár hiányos) evőeszközkészletet.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUBB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézkedése a 06-(80)-444-444-es ingyenes

zöldszámon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondAt Kft., www.mondat.hu

Felelős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

cukordobozokat, gyertyatartókat, tálcákat stb., Kovács Margit, Gorka kerámiait, herendi, meissenai, Zsolnay porcelánokat, régi álló, fali, asztali díszórákat, antik, barokk bútorokat, tabernákulumot, szekretert, reneszánsz dolgozószobát, bronz-, fa-, márványszobrokat (hibásakat

is). Teljes hagyatékként első vevőként a legmagasabb árat fizetem, **KÉSZPÉNZBEN.** Díjtalan kiszállítás, értékbecslés, vidékre is. **Üzlet tel.: 06-20-280-0151, 06-20-323-4104.**

Budapesten keresek kiadó, lehetőleg 2 szobás, világos, tiszta, rendezett lakást decemberi költözéssel. 06-70-357-5262.

Alakuló rákellenes alapítvány lelkiismeretes munkatársakat keres időnkénti feladatokhoz. „Díjazás nélkül” jeligré a kiadóba.

A babakocsi

A Holokauszt Emlékév körül kószáló gondolataim felszínre hoztak egy régis-régi történetet.

Korán árván maradt, vézna kislány voltam, szegényesen éltünk. Poros, falusias utcánk közepén, átellenben velünk, állt F bácsi ugyancsak falusias háza, utcára nyíló, mindig petróleumszagú, kedvelt szatócsboltja.

Az alacsony, köpcös, mosolygós bácsit nagyon szerettem, mindig kedves volt hozzám, bizonyára sajnálta elárvult voltomat, noha nem voltunk éppen a legjobb kuncsaftjai.

Anyám szokása volt, hogy ha nyáridőben főzött, állandóan átugrasztott F bácsiékhoz, hogy a ház mögött lévő nagy konyhakertjükből kérjek petrezselymet a rántásba. Ez már önmagában is kellemetlen volt nekem, azonban a fő gondom az volt, hogy rettegtem F bácsiék házi mindenesétől, a faluról jött, hosszú szoknyás, kötélyes Zsofkaától. F néni, valahányszor csak kértem, mindig mosolyogva intett Zsofka felé, hogy ő majd szed nekem petrezselymet. Na ettől kaptam frászt. Ugyanis Zsofka valami iszonyatos, érthetetlen, szörnyű hangokat hallott (viszont mindent értett), és ha rám mosolygott, még szörnyűbb volt az egész.

Egyszer F néni valahogy rájött, hogy mi a bajom (emlékszem, még a vállamat is megfogta, hogy vigasztaljon), és kedvesen elmagyarázta nekem, hogy Zsofka nem rossz, sőt, nagyon is jólelkű, csak szegény feje süketnéma.

Ebből a magyarázathoz – értelmes és érző gyerek lévén – sok mindent rájöttem.

Volt ugyanis F bácsiéknek egy csinos, magas, jóképű fiúk, aki mindig csak udvariasan mosolygott, de sohasem beszélt. Szomszédasszonyok mesélték, hogy ez a fiú kiskorában skarlátot kapott, a betegség a fülére ment, és megsüketette.

Atéztem a helyzetet, és biztosra vettem, hogy F bácsiék éppen azért választották Zsofka-t a szolgálatra (akit bizony kevesen alkalmaztak volna), hogy jól tegyenek szeretet fiúk egy sorstársával.

Egy nap aztán ez a jóképű fiatalember megnősült, és elvett egy csinos, kedves, fiatal hölgyet. Annak idejére meg is jött a kisbaba.

Az én paraszti környezetemben szokás volt, hogy ilyen alkalmakkor nemcsak a rokonság újszülötteit látogattuk, hanem utcabeliéket, szomszédokat is. Így hát alig vártam, hogy láthassam a picit jövevényt. Átfutottam F bácsiékhoz, és izgatottan engedélyt kértem a babanézésre. Nevetve betessékeltek a belső szobába, de lelkemre kötötték, hogy csak kicsi ideig maradhatok, és nem szabad a babához nyúlnom.

A baba (még most is előttem van) gyönyörű kisfiú volt, és nagyon szép, hófehér, ringó-rugós, általam még sosem látott babakocsiban feküdt.

Telt-múlt az idő, nem is olyan sok, mikor egy délelőttön szokatlan hangulat uralkodott az utcánkban. Az emberek kint álltak a kapukban, és döbbenet, szótlanul, tágra nyílt szemekkel azt látták, hogy F bácsiék (bácsit, néni, fiatal bácsit és feleségét) fegyveres egyenruhások kísérik az utcán. (Zsofka már napokkal azelőtt eltűnt!)

Számomra a legelképezetőbb az volt, hogy a kedves fiatalasszony hátán-vállán keresztülvetve ott láttam egy hófehér lepedőt, benne a picit fiúcskával. El nem tudtam képzelni, hogyan cipelheti így a babát, mikor ott van a házban az a világszép babakocsi.

Ma már tudom. És noha öregasszony lettem, életem végéig magam előtt látom azt a képet, és érzem az időtlen szomorúságot.

özv. Tréfás Istvánné
Budapest

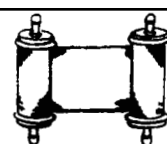
Volt egyszer egy jiddise máme

Somoskőújfalun született, 92 évvel ezelőtt. A vallásos szülői házban látottakat gyakorló utódként tette, amit egy Ésesz chájlil (A tökéletes feleség) a zsidóságban végez. Auschwitz és Bergen-Belsen után sem fordult el Istentől (mint annyian), sem embertől (sokan). A 70 évvel ezelőtt történeteket továbbadta szeretteinek, akikkel a sors kárpótolta őt a 20. század tragikus éveit. Egy bergen-belseni késnyelet tartott szobájában – örök emlékeztetőül. A táborban örültünk volna ennek – mondta, ha valaki „nyafizott” az asztalnál, mondjuk a kenyér minősége miatt. Merthogy élete öröme és fénypontja az ünnepi családi ebédek-vacsorák voltak. Amikor leánya, unokája, dédunokája, testvérei és a népes család sok tagja ott ült vele.

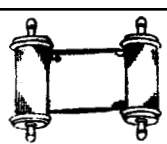
Salgótarjánban élt – és halt meg. Temetésén a főbbi az elhunyt leánya figyelmébe ajánlotta a héber irodalom klasszikusának szavait, mármint hogy ő mondhatná: Imit zichroná livráchá, hájtá cádeket gömürá (Anyám emléke áldott; igaz, szent asszony volt). Így igaz! Ilyen volt Lauter Zoltánné, Lea bász Róché.

És akikért imádkozta, amikor meggyújtotta a péntek esti gyertyákat, két kezével maga felé hívta a fényt, arcát kezeibe temetve, érettk, boldogságukért könyörgött: testvéréért, Bözsiért, leányáért, Zsuzsáért, vejeért, Zoliért, unokájáért, Andiért, férjéért, Tomiért, dédunokájáért, Benjáminért, nászasszonyáért, Marikáért, s valamennyi ápoló-segítő barátjáért.

(k.)

IMÁIDÓK

Templomok	Péntek	Szombat	Péntek	Szombat
	este	reggel	este	reggel
	Nov. 21.	Nov. 22.	Nov. 28.	Nov. 29.

Hősök	17.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	17.30	10.00	17.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	17.30	9.30	17.30	9.30
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)	17.30	9.00	17.30	9.00
Thököly út 83.	17.30	9.00	17.30	9.00
Hunyadi tér 3.	17.00	10.00	17.00	10.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyfuváros u. 4.	16.00	8.00	15.50	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Scheiber S. u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	16.00	8.00	15.50	8.00
Alma u. 2.	16.30	8.45	16.30	8.45
Kórház (Amerikai út 53.)	15.30	7.30	15.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	17.00	9.00	17.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.30	18.00	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	16.00	9.00	15.50	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.30		17.30	

Vidéken

Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	17.00		17.00	
Vác (Oberlander Endre tér 1.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	17.00		17.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	15.50	8.00	15.40	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	15.50	8.00	15.40	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	17.00	8.00	17.00	8.00
Pécs (Füredi u. 1.)	17.30	10.30	17.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	17.00		17.00	
Szombathely	17.00		17.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	17.00		17.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	17.00		17.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	17.00		17.00	

NAPTÁR

November 20. csütörtök	Chesván 27.	Jom kippur kátán
November 21. péntek	Chesván 28.	Gyertyagyújtás: 3.44
November 22. szombat	Chesván 29.	Szombat kimenetele: 4.51
November 23. vasárnap	Kiszlív 1.	Újhold
November 28. péntek	Kiszlív 6.	Gyertyagyújtás: 3.38
November 29. szombat	Kiszlív 7.	Szombat kimenetele: 4.47

Állatholokauszt?

Tomboltak egyes zsidó csoportok a Gold Coast kiállítás miatt, ahol a képeken a birkacsordák az Auschwitz-Birkenau koncentrációs tábor kapuján masíroznak át.

Az Állatholokauszt nevet viselő művek Jo Frederiks képzőművész és aktivista alkotásai. Frederiks azt állítja, hogy tisztelettel nyúlt hozzá az auszwitzi túléltől származó idézetekhez, amelyeket szintén felhasználta az említett műveknél.

Frederiks a holokauszt szó használatával kapcsolatban is védte az álláspontját, „nem tudok jobb szót arra, amit ma művelünk az állatokkal”, mondta.

„Ez a kifejezés senkinek nem a tulajdona”, nyilatkozta Frederiks a The Australiannek. „Nem szeretnék tiszteletlen lenni, de ezt nem sajtáthatják ki a zsidók.”

„A szó jelentése az én értelmezésem szerint a tömegmészárlás, az élet elvétele, és ez történik ma az állatokkal. Minden héten kétféle állatot kinnunk meg és gyilkolunk le. Ha ez nem holokauszt, akkor mi az?”

A B'nai B'rith Rágalmazásellenes Bizottság elnöke, Dvir Abramovich szerint a kiállítás címe több mint nem megfelelő.

„Elfogadhatatlan párhuzamot vonni egy szándékos és szisztematikus népirtás és az állatok jogainak figyelmen kívül hagyása között. Ez a történelem meghamisítása és a holokauszt leegyszerűsítése”, mondta Abramovich. „A holokauszt nem marketingeszköz, és sosem szabad metaforaként használni bármilyen ügy hirdetése érdekében.”

„Ezzel Frederiks eljelentékteleníti a terrort és milliók szenvedését, akik áldozatai voltak az emberi történelem legsötétebb korszakának” – mondta. Szerinte az állatok bántal-

Birkaként a vágóhídra

mazása elítélendő, de a kiállítás eltorzítja a holokauszt súlyát, ezért megnehezíti azokat az erőfeszítéseket, amelyek arra irányulnak, hogy többé ne történhessen meg ilyesmi semmilyen csoporttal sem.

„Szeretném megkérni az alkotót, hogy kérjen bocsánatot a védhetetlen képi ábrázolásért és az analógiáért”, tette még hozzá Abramovich.

(Forrás: jspace.com)

Kibic

Halálozások

Fájdalommal tudatjuk azokkal, akik ismerték és becsülték, hogy Dr. Várnai György elhunyt. Méltó körülmények között eltemették a Kozma utcai zsidótemetőben 2014. november 2-án. Szeretettel.

Rubovits Máttyás – néhai Rubovits Imre bajai, szegedi, düsseldorfői főkantori fia – elhunyt. Temetése a Kozma utcai temetőben megtörtént.

Egy üldözött zsidó tette naggyá a Bayern Münchent

Az elmúlt évtizedben felfedezte korai történelmét a Bayern München és legnagyobb szurkolói csoportja, a Schickeria. A klub elfeledett elnöke, a dachau koncentrációs tábor is megjárt Kurt Landauer miatt tartották a náci zsidó klubnak a Bayernt. Nemrég film készült róla, a drukkerok pedig emléktornát rendeznek a tiszteletére.

Kurt Landauer 1884. július 28-án született Planeggben, 17 évesen már a Bayern München ifjúsági csapatában futballozott, de miután a család

Landauer egy korát messze megelőző látnok volt. A jövőt az utánpótlásképzésben és a más stílusok megismerésében és elsajátításában látta. 1928-ban 36 korosztályos csapata volt a klubnak, összesen 535 játékosal, ami Németország legnagyobb és legjobb utánpótlásközpontjává tette. Az elnök budapesti, bécsi és prágai csapatokat hívott barátságos meccsekre – olyanokat, amelyek nem az angol kick-and-rush stílust követték, hanem a Duna menti iskola rövidpasszos futballját játszották.

Landauer civilben a Münchner

Kurt Landauer

Ez a döntés egyértelműen a Bayern ellen szólt, Landauer ugyanis magyar és cseh játékosokkal erősítette meg a klubot, és titokban –

Így emlékeznek rá a szurkolók

ja Lausanne-ba költözött, felhagyott a futballal. Amint visszatért Németországba, 1905-ben ismét a münchenieknek jelentkeztetett játékosra, és 1913-ban már ő volt a klub elnöke. Harcolt az első világháborúban, szolgálatait megkapta a Vaskeresztet.

A háború után folytatta elnöki munkáját, 1919 és 1933 között irányításával a klub folyamatosan nőtt, egyre befolyásosabb és gazdagabb lett. Kétszer nyert dél-német bajnokságot (1926, 1928), háromszor pedig a német bajnokság döntőjében is szerepelhetett (1926, 1928, 1929).

A csúcsra 1932-ben jutott fel, amikor a csapat a későbbi Barcelona- és Feyenoord-edző, a játékosként Jimmy Hogan MTK-jában is megforduló Richard Kohn vezetésével bajnok lett. A következő aranyéremre 1969-ig kellett várni.

...és ideje van a nevetésnek

Székely bácsi kérdezi a fiától, hogy mennyi az idő.

– 10 perc múlva kettő – feleli az, mire kap egy taslit.

– Ezt miért kaptam?

– Nem azt kérdeztem, hogy 10 perc múlva mennyi idő lesz...

Székely bácsika rohan a vonat után, végül csak elkésik, a vonat akkor gördül ki a peronról, mikor odaér. Erre a bácsi:

– Eredj csak, eredj, a jegy ügyis nálam van!

Hajtja a székely bácsi komótosan a szekerét. Egyszer csak lelassít mellette egy kocsi, és kiszól a sofőr:

– Bácsi, nem tudn megmondani, merre van a makarónigyár?

– Nem tudom, fiam.

A kocsi továbbhajt, a székely bácsi elgondolkozik, aztán utánakiált:

– Jóember, nem a téztagyárat keresi?

A sofőr örömmel tolat vissza:

– De igen, tudja, hol van?

– Dehogy tudom, fiam.

Neuesten Nachrichten nevű egykori lap hirdetési részlegének a vezetője volt. Régi vágású kereskedőként jellemezték, aki nem akart belevágni egy új stadion építésébe, inkább fizetést adott a játékosoknak. Már a húszas években a profizmusban látta a jövőt, de a német szövetség ellenállásába ütközött. A DFB csak az amatőrizmust támogatta, és megtiltotta, hogy futballistákért átigazolási díjat fizessenek.

törvénytelen módon – fizetett is nekik. Azzal érvelt, hogy Anglia (1888), Skócia (1890), Ausztria (1924) és Csehszlovákia (1925) után 1926-ban már Magyarországon is megalakult a Magyar Profizslista Labdarúgók Szövetsége. A német szövetség 1932-ben adta be a derekát, amikor a válogatott eredményei már annyira rosszak voltak, hogy nyilvánvaló lett: változásra van szükség.

Pincési László / Origo

SZERENCSÉRE CSAK SZÍNHÁZ Vidáman a rák ellen?

Anat Gov műve, melyet Tel-Avivtól kezdve több külföldi színház is játszik, nagy sikerrel landolt a Belvárosi Színházban. Az Orlai Produkciós Iroda mintha kapcsolatban lenne a világ összes színházával, és a kínálatból nagyon jó érzékkel válogat. A Happy Ending című darab pont ilyen. Rengeteg zenével, táncal és humorral mutatja be négy rákos nő életét. Mindezt látványosan teszi, holott a tér mindösszesen egy jól felszerelt kórterem.

Épp egy olyan előadást láttam, melyben Margitai Ági helyett egy bravúrosan beugró színésznő játszott. Mint megtudtam, két nap alatt tanulta meg a millió mozgást, poént, feladatot Fekete Györgyi. Anat Gov, aki megtekintette a pesti premiért, ezt nyilatkozta: „Más ez az előadás, mint a miénk, valamennyit változtatott rajta a rendező Gergye Krisztián, de attól csak jobb lett. Sokkal dinamikusabb, fényesebb és poénosabb.”

Hát bizony kell a humor, mert a telefonon és infúzió csüngő hölgyek bizony az életükért küzdenek. Alávetik magukat a protokollnak. Ha kemó, akkor kemó. Ha kopaszok lesznek, parókát húznak a fejükre, melyért egyetlen lépést sem kell tenniük. A parókakészítő ágyhoz jön. A négy hölgy fekvésük sorrendjében: Fekete Györgyi, Hegyi Barbara, Hernádi Judit és Bánfalvi Eszter. Bár Talia Roth (Hernádi) csak később csatlakozik a fecsegő kompániához, végül is ő játssza a híres színésznőt, aki a belépője után rögtön a kiléptőt is el akarja játszani. Saját szobát kér, nem akar átöltözni, és mindent megkritizál. Aztán egy kicsit megtörik, és hajlandó átöltözni, de a piros cipellőjét, ha azon múlva az élete, akkor sem venné le. Minden fehéreköpenyest megkér arra, hogy bentléte maradjon titok. Többekkel közli, hogy ő csak egy szerep kedvéért jött el ide. Aztán lehűtik: „Azért kap infúziót? És különben is, kit érdekelne egy rákos nőről szóló darab?” A nézőtér „veszi a lapot”, és nevetésben tör ki. Míg ő a kórterem főszereplője lesz, azért körülöttük tovább zajlik az

élet. Kiderül, hogy egyiküknek hat gyereke van, úgy jöttek, mint az orgonaszív. A telefonja csengetésére is ehhez alkalmazkodik: „Anyá, vedd fel!” – sívít legalább nyolcszor az előadás alatt. A másiktól pedig az derül ki, hogy két gyereke közül egyik sem ment el érte, hogy behozza a kórházba. A negyedik pedig minden alternatív gyógymódot, sőt kurzuslást is kipróbált már, és a receptjeivel tömi a többiek fejét.

Talia kitalálja, hogy a főorvossal akar beszélni. Aki nem az ő hívására, de megérkezik, méghozzá lifttel és nagy csinnadrattával. Épp csak a kürtök nem szólalnak meg. Fekete Ernő isteni hozza a figurát. Körülötte óriási tömegű gyakornokok, akik elkezdnek Talia feje felett gyógymódokról, kórisméről tárgyalni. Időnként közbe akar szólni, hogy ő még él, és vonják be a beszélgetésbe, de a

főorvos hamar helyre teszi: „Én nem magához jöttem, hanem a betegségéhez!”

A hölgyek időről időre hol leveszik a parókájukat, hol visszatesszik. Mások pedig az infúziós állvánnyal táncra perdülnek, sőt még szólószámokat is énekelnek. Jó néhány táncos segíti mozgásos útjukat. Bármit tesznek, minden poénokra van kihegyezve.

Aztán Talia bejelenti, hogy nem kér az infúzióból, húzzák ki a tűt. Rájött, hogy 1-2-3 hónapos hosszabbítás kedvéért nem csinálja tovább. Ráadásul az a kis plusz idő a kemoterápiával együtt úgysem ér semmit. Inkább múltjon el természetesen az idő. Múljon? Vagy ne? Eldöntheti más az életünket? Mihez van jogunk? Mihez nincs? Jaj, Istenem, segíts, hogy jól dönhessünk...

Bozsán Eta

Hernádi Judit csak szerepet tanul...

(Takács Attila fotója)